





Gustav Strniša

Velika noč

Kristus je vstal in v procesiji gre
tiho z otroki čez polja in griče.
Kam se zdaj množica živa pomiče,
kakšni zvonovi v daljavi brne?

Daleč gre Jezus na bojne poljane.
Mar bo še enkrat na križu razpet,
da bo ozdravil človeštva spet rane,
v novo žuljenje pripeljal ves svet.

Divje bučijo glušeči zvonovi.
Ne, le kanoni, šrapneli grme!
Kristus prihaja! Človeški sinovi,
ali ga čuti trpeče srce?

Že ogласi se: „Žrtve pohlepa,
glejte otroci, neslogo ljudi,
usa opustošena zemlja je lepa,
onečaščena je usa od krvi!

Usakdo naj ljubil le grudo bi rodno,
zanjo živel in se zanjo boril,
ljubil soseda bi z dušo sorodno,
zemlje njegove si nikdar lastil!

Ker so ljubezen lju je umorili,
strašno trpljenje pretreslo je svet,
mi pa, otroci, se bomo ljutili,
vi ste žuljenja novega cvet!“

Spet se procesija dalje pomiče,
pesem ustajenja zvonovi done,
in blagoslavlja Krist otročiče,
božji mir lega na bojno polje...

Venceslav Winkler

Veliki petek

Bog je umrl in sive misli v svet so legle.
Kakor ptice v mraku ždiijo v bregu kočē,
v linah raglja žalostno ropoče.
Sonce trumoma prebija mrzle megle.

Po stezah do cerkve ljudstvo žubori,
nerazločen šum ugaša v tiho vas.
V žalost meša se vesel otročji glas
in od nekod ves čas po prazniku diši.

Zmeraj bolj se redčijo oblaki,
morda sonce nam bo le prišlo naproti.
V cerkvi kakor na samotni trdi poti
votlo pojejo ljudem koraki.

In cerkovniku se trese stara brada,
ko pred vrati deci skrivoma razklada:
Navsezgodaj v jutru božja so letala
vse zvonove v Rim na božjo pot peljala.



Mausser Karel

Velikonočno jutro

Ufifnil glas je raglje. Že zvonī
v nedeljsko jutro sveže, razigrano.
V bandera rdeča veter se lovi,
v monštranci Bog smešlja se čez poljano.

Velika noč! Ustajenja dan veselī
Zvonovī so čimdalje bolj glasni,
od vsepovsod njih vrisk sladko doni;
ustajenja pesem pevci so zapeli.

Usa žalost, skrb ljudem je danes tuja
in srce vsako je koš v travī cveī,
med svojimi ljudmi Bog roma speī
in v vrisk zvonov se zliiva: Aleluja!

Sonja Sever

Bebček Miha

Ilustriral M. Sedej

Dolgo se je Mihec tako vlekel in prerival v temi čez vse mogoče zapreke. Končno je daleč izven trga srečno došel do ceste, ki se je kakor siv trak vila proti domačemu kraju. Previdno se je oziral, toda nikogar ni bilo v tej pozni uri na njej. »Kaj bi se še dalje mučil skozi gozd! Kar naravnost jo mahnem. Tudi če me kdo sreča, nič ne de, saj me ne bo poznal!« Tako si je mislil Mihec in stekel po gladki cesti proti rodnemu kraju kot bi ga nosila lahka krila.

Izza temne gore se je dvigal svit in blede mesec je prikukal čez greben. Mar se mu ne smehlja prijazno z neba? »O, pozdravljen, prijatelj mesec, pozdravljeni hribi, polja in travniki!« je vriskalo v Mihčevem srcu. Že je zagledal prve hišice Dolge vasi. Mar mu ne kimajo tudi one prijazno v pozdrav? Da, seveda! Toda on ne sme do njih! Ne, nihče ga ne sme videti! In zavil je okrog hiš po stranskih stezicah k svojemu domu.

S trepetajočim srcem se je približal domačemu klanecu. Tam ga čaka kočica, oreh in mogoče tudi sivka! Toda nenadoma je obstal kakor vkopan. Kaj je to? ... Mar ni to njegov klanec? Mar je zašel? Kje je oreh, kje kočica? Prepadeno se je oziral, toda ni se zmotil. To je njegov klanec, saj ni slep. Ves zmeden je stopil na vrh in o groza! Tam, kjer je nekoč stala njegova domačija, mu je mrzlo zijala nasproti praznina. Kjer se je nekoč dvigal ponosen oreh, je iz zemlje štrlel le kratek štor in od mile hišice je ostal le kup razvalin. Mihec je zatrepetal po vsem telesu.

»O, oo! Ooo! Kdo je bil tako hudoben, kdo je posekal oreh!« je bolno zakričalo v njem in zgrudil se je kot zadet v srce.

Mihčevo šibko telo se je krčilo in vilo od silnega ihtenja. »Oreh, moj lepi oreh so posekali! Mojo malo kočico podrli, a uboga moja sivkica, kaj neki so s teboj naredili ti grdi ljudje? Ne, nič več ne ostanem tu, proč grem, daleč proč v visoko goro! Sivkica moja, samo da tebe še najdem, potem pojdeva skupaj daleč proč od teh hudobnih ljudi.« Tako je Mihec dolgo ihtel in z vročimi solzami pojil domačo grobo.

Hipoma se je zdrznil. Spomnil se je svojih kril. »Da niso še njih iztaknili in odnesli orodja!« ga je zaskrbelo. Skočil je kvišku in stekel proti svojemu skrivališču, kar so ga noge nosile. Že je prišel na rebro in se približal mestu, kjer je nekoč stal županov senik. Bolno ga je zaskrbelo v srcu, ko je zagledal v mesečini temno pogorišče. Mar se ni na tem mestu začela njegova največja nesreča? Brž je hitel dalje v gozd in se s strahom približal svoji jami. S tresočimi rokami je razgrnil grmovje, odvalil kamenje in tupal okrog. Hvala Bogu! Vse je še tu, torej le niso našli! »Mama, mama, kmalu priletim k tebi!« se je razveselil. Skrbno je spet zadelal jamo, a nato se spustil naravnost proti cerkvi na mamin grob.

Težka žalost ga je obšla, ko je prišel na pokopališče. Maminega groba skoraj ni spoznal, tako močno se je bil posedel. Namesto lepe gredice mu je zevala nasproti črna luknja, a križ, ta lepi križ, je ležal prevrnjen na tleh in plevel ga je prerasel. Tak vendar ne sme biti! In brž se je lotil dela. Oprezno je pobral korčke in bršljan iz

zemlje, z rokami zasul luknjo in kolikor je pač mogel zravnal gomilo. Nato je ponovno zasadil korčke in bršljan, dvignil križ in ga postavil na staro mesto. Ko je bil mamin grob zopet v redu, je Mihec še dolgo ždel ob njem in se v duhu razgovarjal z mamó. Pripovedoval ji je, kaj vse je doživel v daljnem trgu in mestu.

Na vzhodu se je začelo svitati. »Sedaj pa moram iti, da me ne najdejo,« se je naglo dvignil. »Toda kmalu pridem k tebi, mama!« ji je še obljubil in odhitel v gozd. Tu se je stisnil v gosto grmovje in čakal. V srcu mu je tlela iskrica upanja: mogoče pa bodo pastirji z drugimi kozami prignali tudi njegovo sivko na pašo.

Zvezde na nebu so umirale in mlado jutro se je dvigalo nad goro. Vas se je budila. »Klin-klon, klin-klon,« je zazvenelo po dolini. Pastirji so gnali živino na pašo. Tudi županov pastirček je prišel s svojo drobnico. Mihec je napeto kupal skozi grmovje in glej, res, tudi sivka je med čredo. Mihcu so se od sreče orosile oči. Najrajši bi skočil k svoji kozici in jo objel. Toda tega ni smel storiti. Oprezno je čakal dalje. Drobница se je razkropila po velikem pašniku skoraj do gozda in pridno zajtrkovala. Toda kaj je sivki? Kakor da ji danes ni za pašo. Nemirno se je prestopala, se ozirala zdaj na levo, zdaj na desno, kakor bi prisluškovala nekemu glasu. Mar je res slutila, da je njen gospodar v bližini in slišala, da jo v svojem srcu željno kliče? Mihec, ki jo je ves čas napeto opazoval, se ni mogel več zdržati. Iz grla je iztisnil glas, s katerim jo je že svoječasno vabil k sebi. Sivka se je zdrznila, našpičila ušesa, napeto zrla v gozd, a naenkrat skočila, kakor da jo je pičil sršen, in se zakadila naravnost k Mihcu v grmovje.



To je bilo veselo svidenje! Mihec jo je ves srečen stiskal k sebi, a ona mu je položila glavico na rame in milo zameketala.

»Sivka, mar si ponorela!« se je ta čas zadrł županov pastirček, hitro pobral bič in stekel proti gozdu. Toda že ga je Mihec opazil, skočil kvišku in izginil s svojo sivko v goščavi. Tekel je, kar so ga noge nesle, a sivka seveda za njim. Urno sta se vzpenjala v

hrib in se šele ustavila, ko sta bila visoko gori nad pečino. Tu se je Mihec oprezno nagnil čez steno, ki je skoraj navpično padala v dolino, in radovedno pogledal na pašnik. Spodaj je pastirček ves zbeگان tekal okrog. »Sivka, sivka, sivka!« je klical in iskal ubežnico. Toda kje sta že bila Mihec in sivka! Skoraj škodoželjno se je Mihec nasmejal, lju-beče pobožal svojo kozico in krenil ž njo dalje v hrib.

Tam gori, visoko pod vrhom, že med zadnjimi macesni, je vedel za veliko jamo, kjer so v starih časih kopali rudo. Tam ju ne bo nihče našel in živila bosta v miru, daleč proč od hudobnih ljudi. Tja je Mihec pohitel s svojo sivko. Vzpenjala sta se tako naglo v hrib, da je obema že skoraj pohajala sapa.

»O, kostanj!« se je naenkrat razveselil Mihec in se ustavil pod košatim drevesom. Po tleh je ležalo vse polno sladkih, rjavih plodov in brž jih je začel pobirati. »Lačen ne bom!« se je smejal in si natlačil vse žepe. Nato si je še podvezal rokave suknje in tudi tedi napolnil do vrha. Tako sta bogato založena nadaljevala pot.

Poldan je že davno minil, ko sta dospela do svojega novega doma. Pod skoraj navpično steno, skrit med grmovjem in redkimi macesni, se je odpiral vhod v stari rov. Sivki je tu nad vse ugajalo. Saj je bila pred jamo velika, lepa trata, kjer je lahko po mili volji mulila planinsko travo. Tudi bister studenček je žuborel iz skale, a grmovja s sočnimi listi je bilo nič koliko. Od hvaležnosti in veselja, ker je mladi gospodar ni pozabil in jo je prignal sem, mu je dala mnogo dobrega mleka, ki ga je pa bil Mihčev lačni želodec že zelo potreben. Ker Mihec ni imel posode, si je molzel mleko naravnost v usta.

Ko se je okrepčal, se je takoj lotil urejevanja novega doma. Nanosil je v jamo mehko vejevje in suho listje ter postlal sebi in kozi udobno ležišče. Privlekel je velik hlod in ga položil ob steno v jami. To je bila klop. Zraven klopi je zvalil ploščato skalo, ta je služila za mizo. Bolj proti vhodu pa si je iz kamenja naredil ognjišče. Le ognja žal še ni imel. Ker pa znajo biti



tu v višavi noči zelo hladne, si je priskrbel tudi vrata: nekaj močnih, košatih vej z bližnjih dreves in vrata so bila narejena.

Bilo je že pozno popoldne, ko si je Mihec za silo uredil dom. Dasi je bil že zelo truden, se ni odpočil. V dolini so ga še čakala krila, še nocoj jih mora spraviti gor! Hitro se je pripravil za pot. Da pa ne bi sivka tekla za njim, jo je s srobotom privezal za hlod v jami. »Pridna bodi in nič se ne boj,« jo je pobožal in skrbno zadelal vhod z vejami. Nato se je naglo spustil čez drn in strn v dolino.

Še preden se je popolnoma stemnilo, je došel do svojega skrivališča. Tu je ždel za grmom in čakal luno, da mu bo svetila pri delu. Naposled je priromala čez goro zaželeno svetilka in s svojimi žarki razgnala trdo temo. Tedaj je Mihec oprezno izvlekel svoje stvari iz jame. Skrbno je povezal šibovje in nekatere dele kril v velik snop. Nato si je privezal težko škatlo z orodjem kakor nahrbtnik na hrbet, vrgel vrečo s črevi čez rame in s snopom pod pazduho dobre volje odkorakal nazaj v hrib.

Dasi mu je mesec pridno svetil, je bila pot skozi gozd kaj težavna. Zdaj se mu je dolgo šibovje zataknilo med veje, zdaj mu je vreča obvisela v trnju. Spotikal se je ob šture in korenike in celo večkrat nemilo štrbunknil z vso svojo prtljago na tla. A Mihec ni zgubil poguma. Hitro se je pobral in se neutrudno prebijal dalje navzgor. Kaj je bil sedaj Mihcu ta trud, ko mu je pa duša kar vriskala in pela od sreče. Prost je, sivko ima, krila si bo naredil in kmalu bo zletel k mami!

Mihec je tako hitel, da je došel do svojega doma, še preden se je zdanilo.

»Me-e-e!« ga je veselo pozdravljala sivka in kukala skozi veje kot bi ga hotela vprašati, kje je bil tako dolgo.

»Sem že tu in sedaj ostanem pri tebi!« ji je prijazno prikimal Mihec, odprl vrata in varno spravil svoje zaklade v jamo.

Sedaj je šele čutil, kako ga je zdelala pot. Kaj ga tudi ne bi! Že dve noči ni zatisnil oči in koliko poti je prehodil! Skrbno je zopet zadelal vhod z gostimi vejami, udobno legel na ležišče, stisnil sivko k sebi in kmalu trdno zaspal.

Bil je že velik dan, ko se je Mihec spet prebudil. Sivka je medtem že po svoje zajtrkovala. Ker ni mogla iz jame, je kratko malo pojedla vrata! Pristrčno se ji je Mihec smejal, odstranil žalostne ostanke vrat in spustil navihanko na svobodo.

Sedaj mora še sebi napraviti dober zajtrk: pečen kostanj in sivkino mleko! To bo teknilo! Toda za pečeni kostanj je treba najprej ognja, a žveplenk ni bilo pri hiši! Toda Mihec ni bil v zadregi. Spomnil se je, kako je stari županov pastir vselej brez žveplenk delal ogenj. Brž je na starem macesnu nabral suhega mahu in drobne suhljadi. Iztaknil je tudi suho kresilno gobo. Nato si je še poiskal primeren kremen, vzal iz škatle za orodje pilo in »kvrc, kvrc« z njo udarjal po kamnu. Iskre so zafrčale in padale na gobo, ki je kmalu začela tleti. Mihec jo je brž razpihal, pritaknil lahko gorljivi mah in suhljad in že so zaplapolali rdeči plamenčki. Ogenj je bil torej tu in ni dolgo trajalo, ko so se v lepi žerjavici pekli dišeči kostanji.

Medtem si je Mihec naredil imenitno posodo za mleko. Iz šib je zvil in sestavil okrogel okvir, ki je stal na treh nogah. V ta okvir je kakor vrečo obesil pripraven mehur in lonec je bil gotov. Poklical je kozo in jo pomolzel. Sivka je bila kaj pridna, dala mu je mleka za poln mehur. V tem so bili tudi kostanji že pečeni in začela se je gostija. To je bil zajtrk! Mihcu se je zdelo, da še nikoli ni tako imenitno jedel.

Ko se je okreščal, se je z velikim veseljem lotil kril. Rezljal, sestavljal in gradil je s tako vnemo, kakor da bi že jutri mislil zleteti. Dan je minil kakor bi trenil in začudeno se je Mihec oziral, ko ga je naenkrat zajel mrak. Mar je mogoče, da je že mrak? Zastrmel je v nebo in iskal sonce. Toda le na obzorju se je še poslavljala večerna zarja.



Brž je pospravil svoje stvari v jamo, podpihal žerjavico, pomolzel kozo in spekel kostanj za kosilo in večerjo hkrati. Ob svitu ognja je še dolgo ljubeče ogledoval svoje delo. Krila in spet samo krila so mu rojila po glavi. Še v spanju mu niso dala miru. Delal in gradil jih je v sanjah vso noč.

Drugi, tretji in sledeči dan se ni mnogo razlikoval od prvega. Mihec je molzel sivko, pekel kostanj, gradil krila in se sleherni večer čudil kratkemu dnevu. A pri tem je bil srečen, kakor že dolgo, dolgo ne.

Medtem ko je Mihec tako mirno in zadovoljno živel visoko na gori, so bili vaščani v dolini silno razburjeni. Veliki požar še ni bil pozabljen, ko je prišel glas o skrivnostnem Mihčevem begu iz zavoda.

»Mar ni dan po njegovem begu bil grob Mihčeve matere popravljen in je na čuden način izginila njegova koza? Gotovo je tu, a sedaj se skriva po gozdovih. Bog ve, če se ne misli maščevati in zažge še celo vas,« so plaho šušljali vaščani in boječe gledali proti temnim gozdovom.

Najbolj razburjen in potrta pa je bil županov Francek. Odkar so odpeljali Mihca, ni imel več mirne ure. Nič več ni bil tisti razposajeni in živi fant, nič več mu ni bilo do vodstva svojih tovarišev. Celó izogibal se jih je in bil najrajši sam. Saj mu je vselej kakor z bodalom prebodlo srce, če je kdo omenil Mihca, a o čem bi otroci tiste dni govorili, če ne o Mihcu požigalcu? Zaman si je Francek skušal miriti svojo vest, češ: končno je le Mihec kriv požiga. Vse glasneje je klical glas vesti: »Krivico si mu storil, spravil si ga v nesrečo!« Niti to, da se je tako imenitno maščeval, ga ni več veselilo. Še sovražiti ni mogel več Mihca in kar neumno in otročje se mu je zdelo, da se je tako jezil na dobrodušnega siromaka. Kakor môra ga je dan in noč preganjala slika, kako ženejo orožniki revčka vsega bledega in trepetajočega z vkljenjenimi rokami po prašni cesti. Ne, Mihec tega ni zaslužil! Francka je peklo v duši kot ogenj in čedalje bolj bled in potrta je taval okoli.

Mati je zaskrbljeno opazovala svojega edinca. »Francek, mar si bolan? Kaj ti je?« ga je često vprašala. A Francek se je vselej izmikal:

»Oh nič, mama, nič mi ni!« Šele ko je slišal, da je Mihec v gluho-nemnici, kjer se prav pridno uči, mu je malo odleglo, dasi se vest nikoli ni dala popolnoma umiriti. Tisto jutro pa, ko je izginila koza in so našli popravljen grob, se je še močneje zbudila v njem. Dasi še ni dospel glas iz mesta o Mihčevem begu, je Francek točno vedel, da je Mihec spet tu. Kakor zgubljen je taval ves dan okrog in ni vedel, kaj bi počel. Venomer je moral misliti nanj.

»Kaj neki je moral revček vse pretrpeti, da se je odločil za beg! Kod neki se sedaj skriva? Gotovo je lačen! In če ga sedaj najdejo, Bog ve, kako bodo z njim ravnali!« Take misli so ga glodale kakor črv v srcu. »In vsega tega si ti kriv!« ga je z mogočnim glasom obtoževala vest. Francek je glasno zaječal in kakor blazen begal po gozdu in travnikih.

»General, slavni general, mar iščeš Mihčevo sivko?« so ga dražili dečki. »Lep si nam drug in vodja, da se nič več ne brigaš za nas!« Francek se je prestrašeno zdrznil in stekel pred otroki v gozd. Sram ga je bilo in vest ga je vedno bolj pekla.

Ko se je drugi dan raznesla novica o Mihčevem begu, Francek ni več zdržal. Smrtno bled je stopil k mami, ki je sedela sama sklonjena nad šivanjem, in ji dejal:

»Mama, prosim, napolni mi nahrbtnik z jestvinami, grem iskat Mihca!«

»Iskat Mihca?« se je prepadeno zdrznila mati in vprašajoče strmela v sina. »Mar se ti nič ne smili? In ti bi ga spet izročil orožnikom?« je strogo vprašala in z mrzlim pogledom ošinila Francka.

»Ne, ne, mati!« je preplašeno vzkliknil. »Hočem... hočem k nje-mu... da...« Več Francek ni spravil iz grla. Glasno ihtec je padel na kolena in skril obraz v mamino krilo.

Mati je s solznimi očmi gledala svojega edinca, rahlo pogladila njegove lase in čakala nadaljnjih besed. Nastal je molk. Slišalo se je le njegovo bridko ihtenje.

»No, reci, zakaj ga potem hočeš iskati?« je končno mati z mehkim glasom vprašala. Toda Francek ni mogel govoriti, preveč so ga dušile solze. Naposled se mu je kakor krik izvila silna obtožba iz prsi:

»Da mu povem, naj se vrne, ker sem jaz zažgal senik!« Krčevito ihtenje mu je pretreslo vse telo. Ihtel in jokal je, kakor bi hotel iz-jokati vso bol, ki ga je žgala vse dolge dni v srcu.

S trepetajočimi rokami je mati gladila svojega edinca in vroče solze so ji polzele po licu.

»Sin moj!« je polna usmiljenja zašepetala in mirno čakala, dokler se ni njen otrok izjokal. Ko se je naposled umiril, mu je dvignila glavo, ga nežno poljubila na čelo in dejala:

»Stori, kakor čutiš, jaz ti bom pomagala!« Nato je vstala, šla v shrambo in napolnila torbo z najboljšimi prigrizki. Francek si je poln upanja naprtil težko zalogo in se napotil v gozd. Ves dan je taval po njem, pretaknil vse skrite koticke, toda o Mihcu ni bilo sledu. Bled in izmučen se je vrnil pozno v noč domov. Iskal ga je tudi ves drugi in tretji dan, a vselej se je vrnil še bolj žalosten in potr.

Tako bolno je že izgledal, da je mater zaskrbelo, in ko se je na-slednje jutro zopet odpravil na pot, ga je prosila:

»Nikar se toliko ne ženi, Francek, saj bo gotovo sam prišel v vas.«

»Ne, ne, mama, ti ga ne poznaš. Ne bo prišel, tudi če bi umrl od lakote, zato ga moram najti,« je žalostno odvrnil.

»Če bi poslali naše hlapce in pastirje, da ga poiščejo? A ti se med-tem vlezi! Zdiš se mi bolan!«

»Ne, ne, mama! Bežal bi pred njimi, ne smemo ga preganjati ka-kor divjo zver. Jaz sam ga moram najti in najprej z njim govoriti. Danes ga grem iskat pod vrh, mogoče se skriva tam.«

»Pa dobro, če misliš,« se je s težkim srcem vdala mati in Francek je spet odšel na pot. Tokrat se je vzpenjal naravnost v hrib. Dolgo je hodil in plezal, poldan je že davno minul in že je bil listnati gozd globoko pod njim. Tudi smreke so se umaknile redkim macesnom.

»Me-e-e!« je zdajci zameketalo visoko nad njim.

»Mihčeva sivka,« se je zdrznil, »gotovo je tudi Mihec tu!« Lah-kotno kakor divja koza se je pognal navzgor.

»Me-e-e!« je spet zameketalo, že mnogo bliže. Oprezno, da ne bi preplašil koze in Mihca, se je Francek vzpenjal dalje. Tako je neslišno prilezel tik do trate pred jamo. Hipoma je obstal in se stisnil za skalo, zakaj zagledal je Mihca. Tam pred votlino je sedel in z zadovoljnim obrazom nekaj vneto rezljal in sestavljal. Sivka pa se je mirno pasla v grmovju. Že je Francek hotel pohiteti k tovarišu, toda ne! »Saj bi ga preplašil in utekel bi,« se je spomnil. »Če ga tudi dohitim, kako mu bom dopovedal, kaj hočem, ko pa ne čuje?« Ugibal je, kako bi se Mihcu na lep način približal. Končno se je spomnil pravega: Saj so vendar pripovedovali, da se je Mihec neverjetno naglo naučil čitatil Brž je pretaknil vse svoje žepe in res našel konček svinčnika. Nato je vzel papir, v katerem je bil zavit kruh, in po kratkem razmišljanju z velikimi črkami napisal:

(Konec prihodnjč.)

Jože Krivec

Jožek je dobil mačeho

Ilustriral Fr. Godec

Komaj devet let je bil star ubogi Jožek, ko je izgubil svojo mamo. Si morete misliti, kako velik revež je postal kar čez noč? Saj se je komaj prav zavedel, da je njegova mama dobra, da je delala od jutra do noči, da mu je mogla priskrbeti vsakdanji kruhek. In zdaj je ni več med živimi — — —

Dobro se še Jožek spominja, kako ga je ljubko pobožala po glavicu tisto zadnje jutro, preden je šel v šolo. Tisto poslednje jutro, ko sta stala v mali in nizki hišici v Halozah pri mizi in je na nji zrla s kota potemnelo Kristusovo obličje. Zdi se mu, da še vedno čuje v ušesih mamin glas: »Ná, le vzemi kruh, jaz bom že brez njega prebila doma!« Zadnji košček s trdo pečeno skorjo mu je hotela potisniti v nahrbtnik, da bi ga imel v šoli za južino. — V šolo je bilo treba skoraj uro daleč k fari, in sneg, ki je v teh dneh pred božičem zasul haloške klanca in steze, je male šolarje izmučil med hojo.

»O, ne bom ga vzela, mama! Le imejte ga vi ali pa mi ga shranite! Imam dovolj klobčev za danes,« je odgovoril in se branil kruha.

»Ná, dam ti še pest klobčev, da ne boš lačen!« je dejala in mu vsula iz svojega oguljenega predpasnika krlje v nahrbtnik.

Nato je z drobnimi koraki odstopical in se šele izza ovinka ozrl,

kakor bi ga neki notranji glas opozoril, naj to stori. Tedaj je videl svojo dobro mamo, ki je stala na podstenu pri hiši in tiščala roke pred mrazom pod predpasnik. Zrla je za njegovimi stopinjami, njeno srce pa je šlo z njim.

»Le hitro pridi domov!« mu je še naročila s slabotnim glasom, ki se je ves nekam razgubil v hladnem zimskem jutru.

To jutro, prav tale trenutek je Jožek zadnjič videl svojo mamo živo. Kdo bi si bil mogel kaj takega misliti!

Ko se je sredi že mračnega popoldneva vrnil iz šole, je njegova dobra mama ležala že na belo pogrnjeni postelji mrtva. Nepremično je sanjalo njeno belo obličje, tiho so strmele posušene ustnice in oči, tiste dobre



in blage oči, ki so včasih tako lepo sijale nanj, so se za vedno zaprle. Jožka je prevzela neizmerna žalost, da se je vrgel k njej na posteljo in jo klical, tresel in le venomer klical — — —

*

Preteklo je že nekaj mesecev od tistega žalostnega in nesrečnega dne, ko je Jožkovo mamo ubilo v grapi drevo, ki sta ga z očetom podirala. Od tedaj sta bila Jožek in njegov oče sama v tem praznem domu. Vsak dan je trkala na vrata večja zapuščenost in revščina. Ubogi Jožek je prejel toliko bridkih ur, da bi se mu lahko od same žalosti stisnilo srce. Kamor koli je pogledal, kjer koli je iskal, nikjer ni bilo več dobre mame. Vsi kotički so bili prazni, vsi ogli so jokali za njo.

Kolikokrat je stal zvečer na sépu v gorici, ko še očeta ni bilo z dela, strmел po poti proti grapi dol in jo klical: »Mama! Mama! Boste skoraj prišli?« Tako se je bil navadil. Odkar je shodil, je skoraj vsak večer v prvem mraku, pa tudi še pozno v noč, čakal pri gorici na svojo mamo, kdaj se bo vrnila z dela. Tolikokrat se mu je kje globoko spodaj v grapi oglasila: »Že grem! Že grem, Jožek!« Tedaj je planil v diru po strmi poti njej naproti in se je oklenil za krilo. Prebrskal ji je žepe in predpasnik, v katerem mu je skoraj vedno prinašala kak kos kruha ali sirovega štruklja, ki ga je on zelo rad imel. Doma so bili tako revni, da še kravice niso mogli rediti: le košček vinograda, pod njim laz s sadnim drevjem, na vrhu pa tesno, belo pobeljeno hišico. To je bilo njihovo in z delom sta jim morala skrbeti mamika in atek za ljubi vsakdanji kruhek.



Čeprav je tudi te večere po svoji stari navadi še vedno postajal na sépu in klical mamo, ni bilo od nikoder njegovega odgovora. Le raztrgan odmev njegovega plahega klika se mu je režal iz vseh kotičkov mračne grape. Tedaj je zahtel, sedel na mehko travo in si z drobnimi dlanmi zastrl objokan obrazek. Ves se je v joku tresel, srce ga je bolelo in ko se je zavedel, da je mama res umrla in je ne bo nikoli več nazaj, je brez nehanja tožil. Tako mile so bile te tožbe njegovega osamelega in razbolelega srca, da bi kamen omehčale!

»Kaj ti je, Jožek?« ga je zdramil iz ihtenja neki večer dedek Matevž, njihov sosed. Sivolasi dedek se je opiral na palico in gledal pred sabo tega potrtega otroka, da je še njemu postalo hudo pri srcu. S silo se je krotil in zadrževal solze.

»Kaj pravite, dedek, res ne bo mame nikoli več nazaj?« je po dolgem času ihtel vprašal Jožek. Njegov glas je drhtel kot šiba na vodi, ki jo premetavajo valčki sem ter tja.

»Ne joči, Jožek! Vem, da si imel svojo mamo zelo rad. Kako tudi ne? Tudi jaz sem svojo imel, ko sem bil tak majhen fantiček kot si zdaj ti. Mislim, da jo imaš še zdaj. Zato sem prepričan, da ji želiš pač vse najboljše.« ga je tolažil dedek Matevž.

»Zelo rad sem jo imel. Kako pa naj kaj dobrega storim zanjo, če je ni več?« ga sprašuje Jožek.

»Eh, vidim, da si dober otrok.« Pristopil je bliže in se poleg Jožkovih nog usedel na zeleno mehko travo. Prižgal je svojo veliko pipo, se ozrl nekam proti nebu in spet nadaljeval: »Veš, tvoji mami je zdaj prav dobro. Bolje kot ji je bilo takrat, ko je prihajala večer za večerom po tej poti iz grape.«

»Res mislite, da ji je dobro? Dedek, mislite to res? Kako to veste, dedek?« se je Jožek nekoliko pomiril in z nekim veseljem spraševal dedka. Nekoliko bliže se je primaknil, da bi mu mogel strmeti naravnost v oči.

»O, le verjemi mi, da ji je dobro! Ona je v nebesih in tam je vsem dobro. Na tem svetu je bila revica obložena s trpljenjem in nadlogami, tam pa počiva, ker je bila že trudna. Bodi vesel tudi ti, Jožek, da se tvoji mami v nebesih dobro godi!« mu je razlagal.

»Tega se že veselim, če ji je res dobro. Pa sem k meni ne bo nikoli več prišla? K meni, ki mi je tako hudo za njo?« je spet zaihtel Jožek.

»Potolaži se, revček! Tudi nate ni pozabila. Vedno bo s tabo, še vedel ne boš za to. Pri vsakem koraku te bo spremljala in ti pomagala v težavah. Le ne pozabi ti nanjo! Če jo boš kdaj česa prosil, bo vedno priporočala tvojo prošnjo dobremu Bogu.«

»Kako bo hodila z mano, če je ni več tu?« hoče spet vedeti Jožek.

»To je njej lahko! Glej, koliko svetlih zvezdic je na nebu!« je pokazal dedek v nebo. »Bog ve, za katero izmed njih lahko na skrivaj ždi, gleda dol na tebe in hodi s tabo. O, ona te že varuje in bedi nad teboj! Ne boj se, da bi pozabila nate! Ti samo poslušaj njen glas, ki ti bo govoril v srcu, in se po njem ravnaj! Ne stori nikoli ničesar, kar bi jo moglo razžalostiti!« mu je razložil dedek.

Dedek Matevž je zataknil ugaslo pipo za pas in hotel vstati. Tisti hip pa je prišel Jožkov oče s koso na rami od soseda, kjer so kosili.

»O, sosed Matevž! Ti si pri nas? Dober večer Bog daj!« je pozdravil oče.

»Glej, z Jožkom sva se marsikaj pomenila. V zlate zvezde sva malo zrla, da bi videla v nebesa,« je odgovoril dedek.

Jožek je nato odšel pomirjen v hišo in prosil na tihem mamo v nebesih, naj ne pozabi nanj. Oba soseda pa sta še precej pozno v noč zunaj govorila.

Ko je Jožek bil že davno v postelji, je oče zaklenil dveri in ga vprašal: »Si nocoj kaj molil? Na to ne smeš nikoli pozabiti. Še za svojo mamo zmoli kak očenaš!«

»Sem molil. Nisem pozabil!« je Jožek že skoraj v spanju zašepetal.

*

Proti jeseni ga je nekega dne Jožkova prijateljica Fefka iz šole domov idoč nenadoma pobarala: »Boš ti res dobil mačeho? Naša mama so rekli, da boš potem odšel z očetom na Polje. Da ne boš več tu doma!«

Jožek je strmel kot okamenel ob teh besedah. Nanje ni vedel odgovora. Nikoli ni pomislil, da bi utegnil dobiti mačeho. Saj je ne bi maral! Pretepala bi ga kakor ubogega Koroščevega Petra. Niti kruha mu nikoli ne da v šolo s seboj. Pri drugih sošolcih si izprosi klopcev in

kruha, ker je lačen. Zjutraj ga meče zgodaj iz postelje, če pa ubožec le malo dalje poleži ali zadremlje, ga že polije z mrzlo vodo in še tepen je povrhu. V šolo prihaja umazan in raztrgan in tolikokrat se med potjo kje zadaj za gručo šolarčkov sam zase joče. Drugi pa se še norčujejo z njim. — — — Ne, mačehe pa Jožek že ne bi maral. Bal bi se je, da se ji še v oči pogledati ne bi upal.

»Jaz še nič ne vem! Oče mi niso nič rekli,« je odgovoril naposled Fefki. »Ne maram mačehe!« je bruhalo iz njega.

»Mama so rekli, da jo boš res dobil,« je zatrjevala. »Dedek Matevž so ji povedali.«

Jožek je povsili glavo. Če je res povedal dedek Matevž, bo že nekaj resnice na tem. Toda Jožek ni hotel o tem nič slišati. On mačehe ni maral. Vedno je še mislil na mamo, molil vsak večer zanjo in jo prosil zdaj za to, potem za ono; vselej je bil uslišan. On ni potreboval mačehe, da bi ga tepla in sovražila. Neka bojazen in strah sta se fantu prikradla v srce, da je s povešeno glavo in z žalostnimi očmi šel naravnost k dedku Matevžu.

»Dedek! Dedek! Bom jaz res dobil mačeho, da me bo bila in zaničevala? Jaz je ne maram!« je zatrdil dedku Matevžu, ki je sedel na brunu pred hišo in vlek el iz svoje pipe.

»Ne boj se je, Jožek! Rečem ti, ne boj se! Kdo ti je spet to povedal in te tako postrašil?« ga je pobaral in ga stresel za ramo. S prijaznimi očmi in z dobrodušnim smehljajem na ustih ga je nekoliko ohrabil.

»Fefka mi je rekla, ki je čula doma,« je pojasnil Jožek.

»Veš, Jožek, vsaka mama na svetu je za otroka dar božji. Vesel bodi, če jo boš res dobil! Da bi pa bila res tako huda, kot ti misliš, tega niti jaz ne verjamem. Ti si priden in dober otrok, zato ti ne more nič žalega storiti. Še rada te bo imela. Boš že videl!« je razlagal dedek Matevž.

Jožek je zaihtel. Videl je, da je le stvar taka. On bo torej dobil mačeho. Vztrepetal je v strahu pred mislijo nanjo. V mislih si je predstavljal, kak revež bo, če ga bo sovražila, puščala lačnega in ga metala zgodaj zjutraj iz postelje, ko vendar on tako rad spi. Ne, to ni mogoče! Dvignil je oči proti nebu, kakor bi hotel svojo dobro mamo v nebesih prositi, naj mu pomaga. Na trudno zemljo so curkoma lile njegove solze in ustnice so mu drhte le, ne da bi mogel spregovoriti besedo. Njegovo srce je bilo polno žalosti.

»Ne maram je!« je krčevito iztisnil iz sebe.

»Ne smeš tako reči, dragi otrok! Bog nima rad takih trdoglavežev, še mama v nebesih te ne bi več marala, če bi bil tak. Ne poslušaj drugih, meni verjemi, ki sem ti velik prijatelj! Kajne, da sva prijatelja?« ga je dedek Matevž potegn il k sebi in mu s koščenimi prst il ot r l svetle solze iz oči. »Kaj boš jok al? Jaz bi jo pa rad im el, le da sem že prestar. Kmalu bom šel za tvojo mamo in od tam bova potem oba gledala dol nate. Le priden bodi! Če boš pa dobil drugo mamo, jo imej prav tako rad, kot si im el prvo. Če boš im el ti njo rad, bo tudi ona tebe imela. Saj tvoja mama, ki pazi v nebesih nate, ne bi niti pustila, da bi dobil hudo in slabo mamo. Vse bo dobro in prav!« — Čez kak čas pa je spet nadaljeval: »Če bi ti pa bilo kdaj hudo, lahko pribežiš k meni. Vesel te bom sprejel, ker te imam rad. Pa vem, da tega ne bo treba!« je tolažil dedek Matevž malega obupanca.

Ko je Jožek odhajal od dedka, se mu je zdelo, da je spet nekoliko pomirjen. Bal pa se je le še vedno mačehe in vedno znova so mu prihajale na misel tožbe Koroščevega Petra, ki mu je včasih kot najboljšemu prijatelju mnogokaj razkril. Le njemu je svoje tožbe zaupal, ker je vedel,

da Jožek nikomur ne bo teh stvari zblebetal. Če bi za to zvedela Petrova mačeha, bi mu slaba predla.

Ob teh mislih mu je spet postajalo hudo, da je zajokal. Najhuje pa mu je bilo ob večerih, ko je stal na sépu ob trsju, metal svoj pogled v grapo, potihlo klical in se spet stresel v neki pričakovani grozi, ko je pomislil na dedkove besede. Vedno znova so ga vznemirjale, ne pa tolažile.

*

Tako ljubko in toplo je sijalo sonce tistega zgodnjega pomladanskega dne, kakor bi hotelo Jožkovo slovo narediti še bolj žalostno in težko. Danes se torej Jožek poslavlja od revne hišice v Halozah, v kateri se je rodil, od prostranih goric, ki obdajajo vse griče čez in čez in tudi od dedka Matevža. Z očetom se danes preselita na Polje, kjer ga čaka nov dom pri mačehi.

Jožek skoraj sam ni verjel, da je res dobil mačeho, dokler ni slišal tega iz samih očetovih ust. Tedaj se mu je zdelo, kakor da bi mu na mah hoteli iztrgati te poti po gričih in grapah, ki so mu bile dobre prijateljice in ki je hodil po njih vsa ta leta in jih ljubil. Čutil je, kako ga hočejo oropati lepih sanj in spominov na dobro mater, ki ga je gledala nekje iz nebes. Bilo mu je hudo kot še nikoli. Moral bo v mačehin dom, kjer mu bo vse tuje in hladno. Jokal je vse zadnje dni in ko je prišel voznik, da bi odpeljal pisano kramo v novi dom, mu je bilo, kakor bi mu trgali srce.

Oblekel je boljšo srajco in opasal nov predpasnik, da bo nekoliko lepši šel od tod. V očeh sta mu blesteli svetli solzi, pretaknil je kot za kotom in se od slehernega drobca poslavljal. Pot, po kateri je prihajala toliko večerov mama z dela in ji je hodil po njej naproti, je milo božal s svojimi očmi in po tiho sam z njo kramljal. Toliko lepih trenutkov je stopilo predenj, da se mu je bridko storilo ob njih. O, saj mu mogoče ne bi bilo tako tesno pri srcu, če ne bi vedel, da ga čaka v novem domu tista hladna ženska, ki bo njegova mačeha in ki je najbrž nikoli ne bo imel rad. Zgrozil se je ob misli nanjo in se je bal.

Še k dedku je stopil, da bi se poslovil od njega, preden odide.

»Zakaj si tako žalosten, otrok moj?« ga je vprašal dedek Matevž, ko je videl, kako prihaja s sklonjeno glavo proti njemu.

»Ah, dedek — — — Dedek — — —!« je zjecljal in požiral solze.

»Ne bodi tako jokav! Veseli se, da imaš spet dobro mamo!« ga je dedek tolažil.

»Ne! Kar tu pri vas bom ostal, dedek. Skril se bom, da me ne bo nihče našel. Jaz ne grem k mačehi!« je tožil.

»Čemu se je vendar toliko bojiš. Dobra bo s tabo! Še prav dobro se ti bo godilo pri njej. Vsega boš imel dosti, kruha, mleka, vsega. Fant, če bi bil jaz na tvojem mestu, se ne bi prav nič obotavljal. Vriskal bi, ne se cmeril!«

»Če pa se je tako bojim. Saj vem: tako se mi bo godilo kot Koroščevemu Petru!« je spet znova tožil.

»Kaj še! Rekel sem ti, da bo vse v redu. Če bi se ti pa godilo slabo, kar pridi k meni. Rad te bom sprejel. Si slišal?«

»Kar zdajle bi ostal tu pri vas!« je proseče šepetal Jožek in mili pogledi so prosili dedka.

»Ne, ne! Ona te vendar čaka, posteljico ti že pripravljaja, ti moraš iti. Priden bodi, kakor si bil vedno, pa bo vse dobro. Vsak večer moli za svojo prejšnjo mamo. Tudi za novo mamo moraš moliti. Poslušaj me!

Saj boš kaj prišel sem in mi boš vedel povedati, da se nisem prav nič motil.«

Dedek Matevž je nekoliko pomolčal, kakor bi hotel poiskati še kako besedo, ki bi mu jo moral dati na pot. Naposled je tudi njega prevzela tiha žalost ob tej uri slovesa. Zdelo se mu je, da se poslavlja od njega lastni otrok, tako ga je imel vedno rad. Koliko lepih ur sta predsedela na travi! Kramljala sta o vsem mogočem: o svetu in poteh po njem, o ljudeh, o vojnah, o pravljičah. Kdo bi se mogel vsega v enem samem trenutku spomniti. Ko pa se v tolikih letih nagrmadi mnogo, da celo spomin preleteti tega ne more. Odkar je Jožek shodil, sta si bila prijatelja. Matevž mu je odkrival svet, zdaj pa bosta šla vsaksebi: le da bo mali Jožek šel življenju naproti, dedek Matevž pa bo ostal sam na tej božji zemljici in s palico v roki čakal na svoje poslednje slovo.

»Iti boš moral, Jožek! Oče te mogoče že čakajo,« je čez čas dejal dedek. »Priden bodi, kakor sem ti naročil, rad imej svojo novo mamo in pridi kdaj pogledat še k meni in mi prinesi novic, da mi ne bo preveč dolg čas!« Potrepljal ga je po rami, nato pa nežno prepeljal svojo koščno roko čez njegov obrazek.

»Srečno, dedek! Bom že prišel, če se mi bo prehudo godilo!« je komaj spravil iz sebe Jožek in zahlipal ves v solzah.

»Tudi drugače se oglasi, ne le če bi ti bilo hudo!« ga je povabil dedek in mu stisnil drobno ročico. »Zbogom, fantek moj dragi!«

Ko je Jožek odhajal, je sivolasi starček zrl za njim in zdelo se mu je, da mu je dal na pot s seboj poslednji košček svojega srca in ljubezni. Otrl si je rosne oči in zašepetal: »No, spet bom sameval vse dni!«

Na vozu, naloženem z zadnjimi stvarmi, ki so jih peljali v novi dom, so sedeli voznik, oče in Jožek. Ves vase zatopljen se je Jožek oziral žalostno po haloških gričih, po cestah in poteh, ki jih je tolikokrat premeril v šolo in iz šole. Iz slehernega drobca je dihal odtенок spominov, sanj, življenja. Od vsega tega se je poslavljal s težko slutnjo, da ga čaka nekje na Polju mrzla roka sovražne mačehe.

Šele doli na ravnem, pri fari, so se za hip ustavili, ker sta oče in kaplan izmenjala nekaj besed.

»Zdaj boš pa hodil k meni v šolo, Jožek!« ga je gospod kaplan nagovoril. »Slišal sem, da je bil do zdaj dober učenec,« je dejal kaplan očetu.

»Kakor je pač mogel biti. Veste, včasih ni pri nas dosti časa za učenje. Če sili delo, je treba tudi kaj pomagati!« odgovori oče namesto Jožka.

»Bo že šlo! Ta bo moj ministrant gori pri podružnici, če bo hotel!« se je kaplan nasmehnil.

»Še ne znam ministrirati,« se je brž izgovoril Jožek.

»Se boš že naučil. Prinesel ti bom knjižico!« ga je kaplan potolažil.

Spet so se vozili naprej po dolgi cesti, sredi širokega polja, na katerem bi se sam Jožek zgubil — — —

Vse ure, ki so še ostale do večera, je Jožek na novem domu z mačeho prekramljal. Tako ljubeznivo ga je nekoliko priletna ženska spraševala to in ono, da se je je takoj privadil in mu je kmalu ves strah, s katerim je prestopil še malo prej prag te hiše, splahnel. Pokazala mu je majhno sobico s posteljo, ki bo njegova. Peljala ga je na vrt, kjer je prekopala gredice, on pa ji je pomagal posejati solato in posaditi čebuljčke rož. Pokazala mu je kravico belko, ki jo bo pasel in bo dajala vsak dan dobro mleko. Tega je on toliko pogrešal v Halozah, kjer kravice niso imeli. Nazadnje mu je pokazala še ob koncu travnika rečico in klopo-

tajoč mlin, kamor se bo lahko hodil poleti kopat in lovit ribice. O, vse se mu je smejalo. Vsa otožnost se mu je nekam razgubila in veselje ga je vsega prevzelo, da si je mrmraje zapel. V to svojo novo mamó je dobival zaupanje in nič si ni mogel več predstavljati, da bi mogla biti proti njemu hudobna ali da bi z njim grdo ravnala. Venomer je skakljaj za njo in jo že klical kakor nekoč: »Mama, mama, kaj je to? Mama, zakaj je to takó?« Ona, vidno ginjena nad otrokovo pazljivostjo, mu je hitela razlagati stvari, po katerih jo je spraševal. Zdelo se ji je, da se bo sama pomladila ob njem. Taka radost in veselje sta ji sijali z lica in oči so poljubljale tega drobnega fantička.

Zvečer, ko je legel, je prišla še ona pogledat k njemu in mu skrbno popravljala odejico.

»Sladko spi, Jožek! Kar boš sanjal nocoj, si dobro zapomni: te sanje se ti bodo izpolnile!« mu je mehko zašepetala na uho in ga pobožala po čelu.

V molitvi za umrlo mamó, mačeho in še za dedka Matevža, je otrok srečen zasnan prvi večer v novem domu, ki se ga je prej tako bal.

*

Kak teden pozneje je Jožek šel z mačeho v mesto. K sosedi sta se spravila na voz. Lepo se je bilo peljati v mesto, kjer še Jožek svoj živ dan ni bil. Tolikokrat je že hrepenel, da bi videl mesto, visoke in lepe hiše, vse praznične, mogoče še celo vlak, ki bo brž vozil mimo in še Bog ve kaj drugega...

Niti sam ni vedel, kako so vozili skozi mesto. Kakor v sanjah je videl naravnost ogromne gosposke hiše, procesije ljudi, voz za vozom, svetle avtomobile, hrup in krik pa tak, da bi oglušil. Znašel se je v trgovini, kjer je mačeha kupovala neke stvari.

»Kaj bi pa ti rad imel?« ga je vprašala, ko je sama že vse izbrala. Malo se je zmedel, da ni vedel odgovora. Kaj neki naj si izbere, ko pa je toliko novih stvari tu, ki jih on ni še nikoli videl. Bog ve, kaj naj bi izbral iz vse te množice vabečih stvari, po katerih mu begajo nemirne oči.

»Bi imel to škatlico za svinčnike?« ga je vprašala mačeha in mu pokazala lepo poslikano škatlo na polici.

»Bi, to bi imel!« je brž odgovoril in lica so mu žarela od zadovoljstva in veselja.

Kupila mu je škatlo s ključavnico. Droben ključek je trgovec navezal na vrstico in mu ga obesil okrog vratu. Škatlo je vzel Jožek pod pazduho in junaško koračil z njo poleg mačeha, držeč se je za krilo.

Ob povratku domov jo je ves čas ogledoval, jo poskušal odkleniti in spet zakleniti, predvsem pa si je dopovedoval, da nobeden v šoli tako lepe škatle ne bo imel. Zdaj je ljubil mačeho kakor svojo prejšnjo mamó in jo tudi klical tako kot nekdanj: »Mama! Mama!«

Čez dober mesec dni je bila v podružnični cerkvi na vasi maša. Kaplan jo je bral. Tedaj je Jožek prvokrat ministriral. To nedeljo je oblekel tudi novo svetešnjo obleko, ki mu jo je mačeha kupila zadnjič v mestu. Da bi videli, kako čeden ministrant vam je bil! Gladko se je naučil vseh latinskih molitvic iz kaplanove knjižice in marsikatero oko matere je tedaj iz cerkve gor strmelo po njem in marsikatero srce si je zaželelo takega fantka. On je sicer z malo zadrego stopal pred oltar in se bal, da bi se mu kje zataknilo, vendar je pred začetkom maše goreče prošil ljubega Boga, da bi mu dal vse srečno speljati do konca. Pozabil pa tudi ni na svojo pokojno mamó, ki je mirno spala tam daleč pri fari

pod haloškimi griči. Tudi njo je prosil, naj ga vodi na tem prvem, težkem koraku pred oltarjem. Spomnil se je dalje tudi na dedka Matevža, na katerega je tolikokrat mislil in mu je bil tako zelo hvaležen za njegove besede, ki mu jih je dal na pot. Tudi na sedanjo mamo je mislil med svetim opravilom.



Ona je stala sredi cerkvice in z veseljem zrla nanj pred oltar. Molitev ji je nekje globoko zastajala. Samo veselje in radost jo je dušila, da so ji solze rosile oči. Nikoli ni pričakovala, da bo imela kdaj še takega fantka.

Ko se je vrnil Jožek po maši domov, ga je sprejela pred ognjiščem in ga vsa srečna pobožala čez lica. »Dobro si se držal, Jožek! Lepo je bilo!« — Ker jo je samo zaupljivo in z očmi, polnimi ljubezni, gledal, ga je še tiše pobarala: »Si kaj molil za svojo pokojno mamo?«

»Sem!« je brž odvrnil. Potem je še mehko pristavil: »Tudi za vas sem molil, mama!«

»O, moj Bog! Ti otroček si molil tudi zame?« je vzdihnila in drobne solze so zdrknile čez njeno lice. Sklonila se je in ga

pritisnila k sebi na obraz. Srce ji je razganjala tiha sreča — — —

»Nekoč bom moral še k dedku, da jim bom povedal, kako sem prvokrat ministriral.« je dejal Jožek čez dolgo časa.

»Zdaj boš res moral iti!« je odgovorila.

Jožek je kar zavrnil ob njeni pritrditvi. Veselil se je, da bo lahko dedku Matevžu povedal vse, kar je že doživel v tem novem, dobrem domu.

POŠTEN TESAR

Reven tesar je šel v mraku domov. Pride na brv, položeno preko globokega potoka. Ker je bil truden, mu pade sekira z rame v vodo. Potok je bil preglobok in ni mogel z rokami do sekire. Vzdihoval je in prosil Boga pomoči. Hipoma je zašumelo po vodi in prikazal se je povodni mož, ki mu je podajal zlato sekiro.

»Ta ni moja,« reče tesar mirno. Povodni mož izgine pod vodo, a se kmalu prikaže s srebrno sekiro. »Tudi ta ni moja,« se odreže tesar. V tretje se potopi povodni mož in kmalu prinese železno sekiro z lesenim toporiščem. »Ta je prava, ta je moja sekira,« vzklikne veselo tesar. »Dobro,« pravi povodni mož, »ker si tako pošten, vzemi še prejšnji dve sekiri za plačilo.«

Odrešenik z venčkom

Ilustriral Žnidaršič Anton

Gorjančeva Jerica je še majhna deklica, jeseni bo začela hoditi v šolo. Je pridna in zna že prav dobro varovati malega brata. Tudi ovčke že pase. Ko so letos na trati zazvonili pomladni zvončki in so pod grmi zatrobile zlate trobentice ter je v rebri za vasjo pognala zelena travica, tedaj je Jerica prvič gnala ovčke na pašo.

Blizu pašnika ob poti je stal velik križ, na njem je visel Kristus. Jerica je obstala pred križem, z grozo opazovala velike žeblje, ki so prebadali noge in roke in veliko trnjevo krono. O, trnje ona dobro pozna, večkrat se ji je že kak trn zadrl v nogo in potem jo je bolelo. Gotovo tudi Jezusa boli, ko ima toliko trnjev v glavi. Le zakaj mu jih nihče ne izdere? Ona bi, pa je res premajhna, ne doseže tako visoko, veliki ljudje bi pa to prav lahko storili.

Zelo se ji je smilil ubogi Jezus. Ves dan je bila pri njem. Ko je gnala ovčke domov, je mislila nanj in še doma je bila žalostna in zamišljena.

Mati so opazili, da je otožna, pa jih je zaskrbelo, če je morda bolna, in so jo vprašali:

»Jerica, kaj ti je, ali si bolna?«

»Ne, nisem, res ne. — Jezusa pa zelo boli, kajne?«

»Koga boli?« so se začudili mati.

»Jezusa. Veste mama, toliko trnjev ima v glavi. Ko bi mu jih vi izdrl, kot ste ga meni iz noge. Tam na križu je ob poti, vam bom pokazala kje.«

Sedaj so mati razumeli svojo punčko in so rekli: »Jerica moja, tega jaz ne morem storiti, veš, to mora biti tako.«

»Mora? Jezus mora imeti trnje v glavi? Ali mama, to boli.«

»Da, seveda boli. Veš Jerica, to je tako: če so ljudje hudobni, tedaj Jezusa zelo boli, če so pridni, ga rane nič ne bole, in če se kdo premaga, je prav tako, kot bi mu trnje izdrl.«

Sedaj Jerica razume: pridna mora biti in premagati se mora. Je res še majhna deklica, toda prav dobro ve, kako se je treba premagati, mati so ji to že večkrat povedali.

S premagovanji je takoj pričela: Kadar so mati prej za zajtrk skuhal močnik, je godrnjala; najrajši je imela sladko kavo in zabeljene žgance, sedaj pa je molčala in hitro zajemala močnik. Premagala se je.

Ko je prignala ovce s pašo, je bila zelo žejna, toda ni pila.

Ko so mati skuhal dobre štruklje, bi jih bila rada še jedla, pa jih ni.

Ko je drva nosila, ji je poleno padlo na nogo, pa ni jokala.



Tako je Jerica zbrala celo vrsto premagovanj, gotovo jih je bilo toliko, kot je bilo trnjev v Jezusovi kroni. Ob križu je sedaj postajala v zavesti, da Jezusa rane manj bole in v njenem srčku je bilo manj žalosti.

Na veliki petek so rekli mati: »Jerica, danes ne pojdeš ovčke past, bova šli v cerkev k božjemu grobu molit.

Šli sta. V cerkvi je bilo temno in žalostno. Pri božjem grobu pa je bilo zelo lepo. Jerica je videla mnogo rož, mnogo lučk in zlato monštranco. Občudovala je to lepoto in štela lučke. Videla je, da mati molijo, in začela je moliti tudi ona. Ko sta zmolili, so mati peljali Jerico proti velikemu oltarju. Tam je na tleh na blazini ležal velik križ, na križu je bil Jezus. Jerica se je začudila, ko ga je zagledala. Le kdo ga je sem prinesel, včeraj je bil še tam ob poti.

Kakor mati, se je tudi ona sklonila in poljubila vsako rano. Nato je gledala krono in s prstkom je poizkusila, kako ostri so trni.

Ko sta se vračali domov, je premišljevala, da bi sedaj mogla izdreti trne in vzeti krono z glave. Ta misel ji ni dala miru in končno je sklenila, da bo to tudi storila. Saj ona sme, pravico ima, premagovala se je. Toda kdaj? Kmalu mora! Ako križ dvignejo, pa zopet ne bo mogla. In kako bo trn izdrla? Mati so ga njej z iglico. Ti trni so pa veliki in bo iglica premajhna. Že ve, nožek bo vzela s seboj.

Naslednji dan dopoldne se je napotila k fari. Okrog poldneva je dospela in v cerkvi je bilo samo nekaj starih žen. Krenila je h križu, pokleknila ob njem, rahlo pobožala Odrešenika po licu in takoj pričela z delom. Skrbno in nežno je delala. K sreči je bila krona le s konci bodie pritrjena na glavo in posrečilo se ji je, da je po dolgem trudu nekaj bodie prerezala, nekaj odlomila in krona ji je ostala v krvaveči roki.

Veselo si je oddahnila. Toda ko je zrla Jezusovo glavo, ki je bila sedaj brez krone, jo je prešinila nova skrb: Ko bodo hudobni ljudje opazili, da Jezus nima krone, mu bodo morda dali novo, še bolj bodečo. Kaj storiti? Nekaj časa premišljuje, nato se ji obrazek zjasni, krono položi ob križu na tla in odhiti iz cerkve.

Za cerkvijo na trati je rastle vse polno marjetic, tistih majhnih, drobnih, ki spomladi takoj odpro kronice, ko odleze sneg. Jerica jih je nabrala polno naročje, sedla na tla in spletla venček. Venčke je znala dobro plesti, že več jih je spletla sebi in mami in brateu. Ko je bil venček narejen, je hitela nazaj v cerkev in ga položila Jezusu na glavo.

Tako, sedaj ima na glavi venček in mu nihče ne more dati nanjo trnjeve krone.

Bila je zadovoljna. Sedaj mora pa hitro domov. Za slovo se je še sklonila, poljubila Odrešenika in šepetala: »Ubožec, sedaj ne bo več tako zelo bolelo.« In glej, Odrešenik z venčkom na glavi se je nasmehnil. Bil je vesel, ker je imela Jerica usmiljeno sree.



Jerica je vzela trnjevo krono, jo skrila pod plašček in hitro odšla. Skoraj vso pot je tekla. Doma je vrgla krono v peč, da je zgorela.

Ko so popoldne v cerkvi dvignili križ, da ga poneso na čelu velikonočne procesije, so se čudili, ker je imel Jezus na glavi venček iz evetie, namesto trnjeve krone. Ker ni bilo časa delati novo krono, so nesli Odrešenika kar z venčkom k procesiji. Za procesijo je šla poleg matere tudi Jerica z obvezano rokico. Rokica jo je bolela, a njen srček je bil poln velikonočnega veselja. Gospod na križu je bil zadovoljen z malo Jerico in jo je blagoslovil.



Mirko Kunčič

Mati

Vse je tiho, vse že spi,
mati žalostna bedi;
mehko njena drobna roka
boža bolnega otroka.

Misli njene pod nebo
kot v procesiji gredo. —
Bog bo sinku zdravje vrnil,
materi solzé otrnil.

Ksaver Meško

Zadnja pomlad

Potrkaló je na okno boječe.
Le kdo bi pod oknom bil?
Odpri sem, in bezeg valove dišeče
čez me je razlil.

Vse mlado tam zunaj, vse v bujnem cvetu,
ves vrt in vsako drevo,
kot krasna nevesta ponekod gre po svetu,
vse ptičke pojo.

In sonce božje vse srečno se smeje
na sinji planjavi neba,
pred hišo sosedovo dedek se greje,
kot mlad se smehlja.

Še meni, še meni srce se ogreva,
zasanjam, da spet sem mlad.
A čuj, od nekod kot svarilo odmeva:
Predsmrtna pomlad!

Beganica brez oljke

Gorjanski otroci so kaj dobro vedeli, koliko vrst lesa je treba za velikonočne beganice. Devet vrst. Ravnih leskovih šib je treba, da je ročaj čim daljši in se lepo krivi preko rame; vrbovega mačja so nabrali ob Radovni, tistega z belimi in drobnimi mačicami; hudovitnove poganjke, ki so na koncu že odganjali popke in so bili za las podobni onim šibam, s katerimi so nekoč vojaki šibali Jezusa; šop na vrhu pa je bil spleten iz bršljana, zelenega brinja in bezga, ki je sramežljivo pogonjal zgodnje liste.

Anžkov Joža je že davno nanosil vse to na dom. In koliko! Za pet butar bi bilo, ne za eno! Tudi češnjave in drenove veje je že sredi posta narezal in jih v nerodnem loncu grel v hiši, nosil na sonce in vsak dan ogledoval, kdaj se na njih pokaže prvi cvet. Pa ga ni hotelo biti. Popje se je sicer napelo, a razpustiti se ni hotelo. Šele zadnje dni se je dren rumeno razcvetel. Kako je bil Joža vesel, ko je iz čebel-njaka priletela čebela in se obesila na cvet. O, ko bi tudi češnja cvetela! Že je prišla sobota, a češnja ni cvetela.

Tudi tise Joža še ni imel. Tise, ki je tako temnozelen in v Gorjah ne raste. Morda je premrzlo. Le pri Pesjaku na vrtu jo imajo. Majhna je še in vsako leto odžene komaj za tri ali štiri prste. Zato jo Pesjak noče obrezati. Samo za domačo beganico odlomi nekaj vejic. Ko ga je Joža šel prosit, mu niti odgovoril ni: samo z glavo je odkimal. Joža je namesto tise vpletel pušpan.

V jutru cvetne nedelje je že zgodaj vstal. Poskušal je, kako bo nosil beganico. Prvič jo bo. Lani jo je še brat nesel. Matere kar ni mogel pričakati, da se vrne od zgodnje maše. Ona namreč hrani jabolka, ki mu jih bo oče navezal na beganico. Jabolka! Rdeča, rumena, vsa svetla, kakor bi jih iz zadnjega snega pobral, bodo tako prijetno dišala. Mati ni hotela povedati, koliko jih ima. Morda jih bo za celo trto? Morda za dve? En venec rdečih, drugi pa rumenih! Malokdo bi jih toliko imel. Kako se bo postavil! Vsi ga bodo gledali.

Dva polna venca je bilo jabolk in še so ostala. Tri je nato oče na vrhu beganice nataknil na šibe, da so se zibala, ko je Joža hodil.

Zgodaj je še bilo, ko je stopal proti cerkvi. Vsi fantini so že šli pred njim. Pa je Šmonov zagledal, da je Anžkov Joža še zadaj: »Počakajmo ga! Bomo videli, koliko jabolk ima.«

Joža jih je kmalu dohitel. Videl je, da imajo skoraj vsi manjše beganice. Tudi jabolk niso imeli toliko. Pa se je v hipu skuhalo nevoščljivost med fantini zaradi beganic. Stikali so, da bi dobili na Joževi kakšno napako. Pa je ni bilo. Šmonov pa le ni odnehal.

»Joža! Zakaj pa nimaš nobene pomaranče?«

»Šaj imam jabolka.«

»Jaz imam jabolka in pomaranče,« je kazal Šmonov svojo beganico.

»Seveda, ko ti je jabolk zmanjkalo. Si jih pozimi snedel,« je zbedel Joža. Pa mu je bilo skoraj žal: tudi on bi jih bil, če jih ne bi mati skrila.

Pa je Oreharjev Tonček spazil, da Joža nima oljke v beganici. Skrivaj je povedal Šmonovemu. Potem so planili po Anžkovem.

»Beganica brez oljke!«

»Kakor bi šel brez glave!«

»Šaj se je še blagoslov ne bo prijel.«

»Kaj ti pomagajo jabolka, bahač!«

»Pobahati si se mislil, pa si na glavno stvar pozabil.«

»Anžkov bahač! Ba—aa!«

Da ni takrat v cerkvi pozvonilo, bi se bili fantini stepli. Saj je malokdaj minila cvetna nedelja brez boja. Pa je Oreharjev zaklical, da je že pozno in so stekli v cerkev.

Anžkov Joža pa je počasi šel za njimi. Le kako, da je oljko pozabil. Seveda, na jabolka je mislil, koliko jih bo, pa višino beganice je računal, na oljko pa pozabil. Začutil je, da je beganica silno težka. Morda pa res ne bo blagoslov veljal. Bahati se je hotel, zdaj pa...

Ko se je prerival v cerkvi, kjer so pošumevale visoke beganice, se mu je zdelo, da vsi gledajo vanj: dva venca jabolk, eden rdeč, drugi rumen, in še na vrhu tri, tam, kjer bi morala biti oljka. In zardel je, kakor bi vsi vedeli, da nima oljke. Sram ga je bilo.

Šele takrat se je vzdramil, ko je duhovnik blagoslavljal. Spet je podvomil, če je njegova beganica blagoslovljena ali ne. Sam ni vedel, kdaj je začel moliti. Molil je, da bi ga Bog ne kaznoval zaradi bahštva in da bi blagoslovil beganico. Po molitvi mu je nekako odleglo. Spet se je ozrl okrog sebe.

Sonce je prisijalo na oltar, da so se mašna oblačila kar svetila. Župnik je molil, blagoslavljal in kropil oljčne vejice, ki jih je imel na oltarju. Nato jih je pričel deliti: najprej kaplanu, nato kaplan njemu, potem cerkovniku, ministrantom in cerkvenim ključarjem. In takrat je pristopil Jožev oče in dobil oljko. Bil je ključar.

Ko so nato v procesiji šli okrog cerkve, so zvonovi veselo zapeli. Procesija se je vrnila pred zaprta vrata. Takrat se je Joža preril do očeta: »Oče! Oljko mi dajte!« je poprosil. Oče, ki je nosil svetilko, se je vejice rad iznebil. Zataknil jo je Jožu v butaro.

Joža pa se z beganico ni več bahal. Tudi fantinom ni zameril, čeprav so ga pred mašo dražili zaradi oljke. Oreharjevemu Tončku pa je še celo tri jabolka dal. Ona tri, ki so bila na vrhu in so se tako lepo pozibavala, ko je hodil. Zdaj je bila na vrhu oljčna vejica, ki jo je od očeta dobil.

Zdravko Ocvirk

Zdaj bo pomlad

*Od juga topel veter je zavel,
zdaj bo pomlad se kmalu nasmehnila,
spet travnike s cveticami pokrila
in z dneva v dan bo ptičji zbor žgolel.*

*Zamrznjeni potok bo zažuborel,
ozelenela bodo spet drevesa,
se dnevi daljšali bodo do kresa
in sonček vsak dan bo topleje grel.*

*In kdor je mlad, bo znova zaživel,
ker ga pomlad vsega bo prerodila,
mu voljo dala, v dobro ga nagnila,
da bo po svetlih ciljih hrepenel.*

POVSOD SE MI NOV SVET ODPRE

A. M.

Vojna mornarica nekdanj in sedaj

V sedanji vojni se borita za nadvlado letalstvo — kraljica neba — in mornarica — vladarica morja. V strašnem spopadu treh imperijev na življenje in smrt so se pojavili apokaliptični jezdeci iz skrivnega razodetja sv. Janeza in sejejo grozo in razdejanje po središčih sedanjega napredka in omike. Dan za dnem padajo junaki zraka iz vrto-glavih višin na zemljo — neprenehoma se glase SOS klici na pomoč z morske gladine, kjer se potapljujejo žrtve letalskih in podmornških napadov.

Kdo bi se pri tem ne pozanimal za oba nasprotnika in bi ne skušal vsaj nekoliko prodreti v tajne letalstva in pomorstva.

O letalstvu smo že razpravljali v tem listu. Danes vam hočem povedati nekoliko o kraljici morja, o mornarici.

Kdo bo zmagal v tem dvoboju, bo pokazala bližnja bodočnost, ki bo tudi končno odločila, ali se izplača še graditi pomorske orjake, ki danes obvladujejo oceane.

V svetovni vojni leta 1914—1918 je vojna mornarica mnogo pripomogla k zmagi zaveznikov nad Avstrijo in Nemčijo. Toda končna odločitev je padla na kopnem po štirih letih strašnih bojov na raznih frontah. Letalstvo, ki je bilo tedaj še v povojih v primeri z današnjim razvojem, ni resno ogrožalo nikogar.

Danes je slika drugačna. Letalstvo je tako razvito, da je postalo odločujoč činitelj v vojni in je zato angleški premoči na morju najnevarnejši nasprotnik. Kljub temu je mornarica še vedno temelj svetovne nadvlade! Brez svobode morja ni življenja, brez mornarice ni lepše bodočnosti. Še vedno velja izrek bivšega nemškega cesarja Viljema II., da leži bodočnost Nemčije na morju. Velja pa ta rek tudi za nas in za vsako državo, ki leži na obrežju morja.

Kdaj se je človek prvič spustil na morje, ne vemo. Toda že mostiščar v kameni dobi, t. j. davno pred pravo zgodovinsko dobo, je plul po vodi. Saj smo dobili na Ljubljanskem barju kakor drugod po svetu, kjer so stale stavbe na koleh, ostanke njegovih preprostih čolnov. Seveda si ne moremo misliti, da je bil to že mornar v današnjem pomenu besede. V čolnih so se vozili le od naselbin do obrežja jezer in nazaj. Prevažali so blago mogoče čez reke in nič več.

Kakor je že tedaj človek strmel v sinje višave in zavidal pticam njih svobodni polet, tako je gotovo strmel tudi na bregu morja in si želel, da bi mogel čezenj v daljine, na neznane obale.

Tako pridemo v zgodovinsko dobo, v kateri se pojavi vrsta narodov, ki so bili že drzni mornarji in dobri graditelji vsakovrstnih

ladij. Ohranjeno nam je ustno izročilo in nebroj pisanih in v kamen vklesanih dokazov o njihovih trgovinskih in vojnih pohodih po morju. Žal, da je zob časa uničil skoraj povsem njihove izdelke ladjedelstva. Le nekaj risb in slik na vazah in drugod nam vsaj nekoliko ponazoruje tedanje pomorsko življenje.

Iz tega razvidimo, da ni bistvenih razlik med vojnimi in trgovinskimi ladjami. Oboje so bile neokretne, v primeri z današnjimi pomorskimi orjaki prav neznatni pritlikavci. Zgrajene iz lesa so plule po vodni gladini s pomočjo vesel in jader.

Ker so bile prve ladje zelo majhne in počasne, zato niso plule daleč po morju. Ves promet se je vršil ob obalah ali pa od otoka do otoka. Središče vse trgovine in pomorskega prometa tedanje dobe je bilo Sredozemsko morje, na čigar obrežjih so živeli prvi pomorski narodi. Dolga stoletja so si delili oblast nad tem morjem Feničani in Grki. Končno po zmagi nad Kartagino, najvažnejšo feničansko kolonijo, so postali njih nasledniki Rimljani.

Po razpadu rimskega cesarstva so se pojavili novi pomorski narodi.

Na severu Evrope v Skandinaviji nastopijo Normani, v Sredozemlju pa začno cveteti italijanska mesta. Benetke in Genova sta med njimi najbolj znani.

A tudi na naši obali se dvigneta Dubrovnik in Boka Kotorska do velikega blagostanja. Vse zgradbe druge polovice srednjega in prvih stoletij novega veka, ki jih še danes občudujemo, so zgrajene iz sredstev, ki jih je dajalo morje oziroma prekomorska trgovina.

Prišlo je odkritje Amerike — iz Sredozemskega morja so zaplule ladje na odprte oceane. Koliko narodov srečamo v zgodovini pomorstva! Težišče pomorskega prometa se preseli na obale Atlantskega oceana. Portugalci, Španci, Nizozemci, Angleži in Francozi se bore za prvenstvo. Nemška mesta pošiljajo svoje ladje na vse strani sveta. Njihova zveza Hansa je črpala s pomorskim prometom ogromna bogastva.

Namesto prvotnih preprostih in neokretnih ladij plujejo po morjih mogočne jadrnice. Za nadvlado na morjih se bore cela ladjevja.

Kako se tedanji ljudje zavedajo pomena morja, nam dokazuje vsakoletno praznovanje poroke z morjem, ki so jo v Benetkah pravzvali vsako leto na vnebohod z veliko slovesnostjo.

Tega dne se je vkrcal beneški dož s sijajnim spremstvom na posebno, v ta namen zgrajeno ladjo, ki se je imenovala Bucintoro (pravilno buzzino d'oro = zlata ladja). Ž njo so odpluli na odprto morje — pred pristaniščem. Tam so se ustavili. Med zvonjenjem zvonov in grmenjem topov je vrgel dož s primernim nagovorom zlat prstan v morje — znak zaroke in poroke z njim. Ta obred so opravljali od leta 1311—1789 in s tem poudarjali, da se imajo le morju zahvaliti za svoje blagostanje. S tem obredom so poudarjali svojo nadvlado nad morjem. Francoska revolucija je ukinila to proslavo. Francozi so razbili zadnjega Bucintora, zgrajenega v letu 1722—1729. Bil je poln zlatih okraskov, dolg 30 m, širok 6 m, na krovu je imel 168 veslačev.

Tudi Peter Veliki, mogočni reformator Rusije, se je zavedal pomena morja. Zato je naredil »okno v svet«, kakor je imenoval novo prestolnico Petrograd (danes Leningrad). Skušal je svoji domovini odpreti pot v svet in to po morju. Še danes zasleduje Rusija isti smoter, ker se zaveda, da leži njena bodočnost na morju.

Kdo je priboril Angliji njen svet obvladujoči položaj? Morje in postojanke ob njem in na njem širom po svetu.

Ti zgodovinski podatki so potrebni za razumevanje pomena mornarice. Danes so pomorske velesile: Anglija, USA, Nemčija, Francija, Italija in Japonska. Pomembne pomorske države so pa tudi Nizozemska, Norveška, Danska, Grška, Švedska in še nekatere.

Kaj pa mi? Ne pozabimo, da smo star pomorski narod, in da nam naša preteklost kakor naša bodočnost kažete na morje. »Čuvajmo naše morje« — to geslo Jadranske straže bodi geslo vseh Jugoslovanov, ker le ob morju in na morju je naša bodočnost.

»Buči morje Adrijansko — — bilo nekdaj si slovansko,« poje naš pesnik. Poskrbimo, da bo to morje še slovansko in naše.

S tem prehajam k opisu mornarice.

Omejiti se pa hočem pri tem na vojno mornarico. Trgovinsko brodogradje in kar je še v zvezi z morjem, bom mogoče podal kdaj pozneje. Danes nas zanimajo le vojni pomorski velikani in njihov spremljevalci. Točne slike razvoja ni mogoče podati za ves stari vek. Tudi podatki iz srednjega veka so zelo pomanjkljivi. Šele z začetkom novega veka nastopi tudi tu preobrat in si je mogoče iz podatkov in opisov raznih letopiscev in drugih sodobnikov ustvariti pravilno sliko vseh ladij in brodogradov do danes.

Primerjajoč današnje orjake, ki tvorijo jedro vojne mornarice, z ladjicami, s katerimi so branili stari narodi svojo obalo pred sovražniki, šele jasno spoznamo pogum in drznost naših prednikov. Z ladjami,

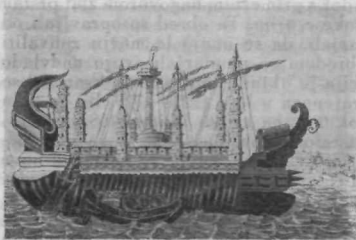
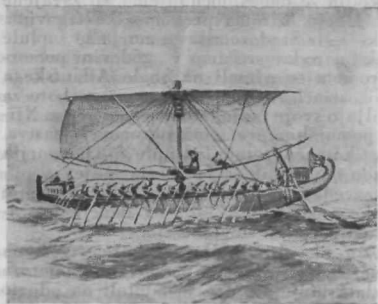
ki so bile največ do 35 m dolge in po 4–5 m široke, so jadrani po tedaj znanih morjih in kljubovali vsem vremenskim neprilikom.

S temi, v primeri z današnjimi pomorskimi velikani, ki so po 200 in več metrov dolgi in široki do 30 in več metrov, neznatnimi orehovimi lupinami so vladali nad morji in kopičili v domačih pristaniščih neizmerne prekmorske zaklade ter gospodovali morjem.

Med tedanjimi vojnimi in trgovinskimi ladjami ni bistvene razlike. Oboje so bile odvisne od vetrov in veslanja. Trgovinske ladje so bolj neokretne in široke, vojne daljše in vitkejše.

Današnja vojna ladja je polna topov in drugega orožja in jo že od daleč ločimo od trgovinske ladje. Že njena vnanja oblika ima na sebi nekaj grozotnega.

Popolnoma drugačna je slika vojne ladje, ki nam jo kaže slika 1. To je egipčanska vojna ladja in take so



Slika 1 in 2

bile tudi njene posestrime drugih tedanjih pomorskih narodov.

Lahno so drsele po vodni gladini, gnane od ugodnega vetra, ali pa so jih poganjale po valovih mišičaste roke veslačev.

Prevladovala so vesla, ker se niso upali razpenjati prevelikih jader. Ladje so bile za tak pogon premalo trdne. V viharju so zajemale vodo in so jih sunki vetra prevračali.

Zanimiva je slika 2, ki nam kaže veliko luksuzno ladjo sirakuškega tirana Hierona. To ni bila prava vojna ladja. Bila je namenjena zabavi in uporabi mogočnemu vladarju. Toda na krovu je imela tudi vojaško posadko.

Slika 3 nam podaja prednji del rimske trireme. Jasno vidimo, kako so sedeli veslači na njej. Obenem nam pa pojasnjuje tudi način bojevanja. S koničastim okovanim kljunom so se ladje zaletavale druga drugi v bok in s tem potapljale nasprotnike. Odločilno vlogo so pri tem imeli veslači, ki so morali dajati ladji dovolj hitrosti in okretnosti v nevarnosti.

Še leta 1866 v bitki pri Visu, kjer so se prvič spopadle predhodnice današnjih oklopnice, je ta način boja odločil zmago.

Avstrijski admiral Tegethoff (doma iz Maribora) je v silnem zaletu s sunkom v bok potopil italijansko poveljniško ladjo *Re d'Italia*. V tej bitki se je avstrijska ladja *Kaiser* v zadnjem trenutku s spretnim obratom rešila, da je ni potopil na isti način italijanski železni orjak »*Alfonatore*«. Zmagalo je okretnejše in drznejše — dasi manjše avstrijsko brodovje.

Vojne ladje starega veka so bile povprečno po 30 m dolge. Izjemno so gradili tudi do 50 m dolge velikane. O Feničanih poročajo, da so gradili do 100 m dolge ladje. Te ladje se niso obnesle. Bile so za tedanjo dobo predolge in premalo trdne. V viharjih so postale plen razburkanih valov, ker niso vzdržale silnega vodnega pritiska.



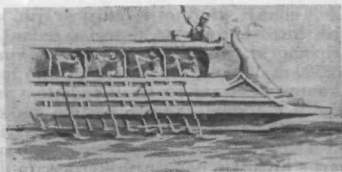
Sl. 4

Na feničanskih ladjah je bilo po 50 veslačev, ki so sedeli v dveh do treh vrstah na obeh straneh ladje. Kako so sedeli pri veslanju, kaže slika 4. Posadke tedanjih ladij so tvorili tedaj že omenjeni veslači in vojniki v bojni opremljeni.

Ladje z dvema vrstama veslačev na vsaki strani so se imenovala bireme, s tremi trireme.

Grške ladje so imele

po 15 veslačev na vsaki strani, skupaj 30 veslačev. To so bile trinkontere. Večje ladje s 25 veslači na vsaki strani so bile pentekontere (50 veslačev).



Sl. 3

Tedanji graditelji ladij so jih skušali izpopolniti in povečati njih hitrost. Kako to doseči s tedanjimi pomanjkljivimi tehničnimi pripomočki, je bilo za vse težko vprašanje. Danes grade že ladje do 300 m dolžine, toda tedaj ni bilo mogoče graditi dovolj trdnih velikanov. Feničani so rešili tudi to vprašanje in postali učitelji vseh ostalih narodov. Tako so nastale grške diere (rimске bireme) in hitrejše in okretnejše triere (rimске trireme) s tremi vrstami veslačev.

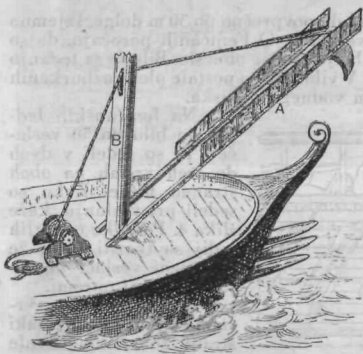
Triere so dosegle že hitrost 4—6 milj (7,4—11 km) na uro. V primeri s hitrostjo današnjih križark in drugih ladij je to prava polževa brzina. V boju je bil nevaren že prej omenjeni prvotno z bronom, pozneje z železom okovani kljun. V bitki sta se sovražni brodovji približali in skušali z zaleti v boke nasprotniku potapljati posamezne ladje. Pri tem načinu boja so bili dobri veslači neobhodno potrebni, da so z vesli poganjali ladje hitro in spretno med nasprotnike. To je bil dvoboj posameznih ladij med seboj in kdor je imel hitrejše in okretnejše ladje, je zmagal.

Na sprednjem krovu so stali tudi lokostrelci, ki so skušali s puščicami pobijati posadke in delati zmedo med nasprotniki. Toda veslači niso mogli bežati, se niso mogli skrivati smrtonosnim strelom. Prikovani na veslaške klopi s kratkimi verigami so izginjali pod vodo z ladjami, ne da bi si mogli rešiti vsaj golo življenje.

Res žalostna je bila njih usoda. Poročila o bitkah te dobe so največkrat silno pretirana.

Največja pomorska bitka, o kateri imamo dokaj zanesljive podatke, je bila leta 256 pr. Kr. pri Eknomu med Rimljani in Kartaginci. V tem spopadu se je borilo 330 rimskih ladij s 140.000 možmi posadke s približno enakim kartaginskim brodovjem. Tako se je borilo nad eno četrtino milijona mož na valovih Sredozemskega morja za nadvlado na njem.

Herodot poroča, da se je borilo v bitki pri Salaminu leta 480 pr. Kr.



Sl. 5

270 grških ladij s 1200 perzijskimi trierami in 3000 pomožnimi ladjami. Toda to število je silno pretirano. S tem ne omalovažujemo te zmage, ki je odločila usodo Evrope in jo obvarovala azijske kulturne in gospodarske nadvlade. Zgodovinsko dejstvo je, da so zmagali Grki, ker so bili boljši mornarji in so imeli manjše in okretnejše ladje (primerjaj z napadom španske nepremagljive armade na Anglijo leta 1588, o čemer bomo še govorili).

Rimljani so Kartagince premagali z novim načinom boja. Kartaginci so imeli na svojih ladjah le malo oroženih mož. Pač pa so

imeli krepke in urne veslače, ki so poganjali ladje neverjetno hitro in spretno med sovražnike in jih potapljali.

Rimljani so pa bili izvrstni vojaki na kopnem. Na trdnih tleh je bil rimski legionar najboljši vojak tedanje dobe. Zato so Rimljani po vrsti porazov v prvi punski vojni (264—241 pr. Kr.) sklenili, da se ne bodo več vojskovali na morju. Konzul Duilij jih je pa vseeno pregovoril, da so zgradili novo brodovje. A na vsako ladjo so pritrčili ob nizek jambor po 6 m dolg pridvižni most. V bitki pri Milah so doživeli leta 260 pr. Kr. Kartaginci strašen poraz. Slika 5 kaže tak most. V tej bitki so se Rimljani približali kartaginskim ladjam in spretno spuščali nanje pridvižne mostove.

Presenečeni Kartaginci so bili primorani boriti se z Rimljani kakor na kopnem. Mostovi so tvorili trdno vez med ladjami. Rimljani so po njih vdirali na kartaginske ladje in v boju moža proti možu uničili skoraj vse sovražne ladje.

Hvaležni Rimljani so zmagovalcu postavili spomenik — visok steber z vdelanimi zajetimi kljuni kartaginskih ladij.

S padcem Kartagine ni imel Rim nobenega nasprotnika več na obalah morja.

Zato ni bilo razen bojev z morskimi roparji pod Pompejem in državljanske vojne med Antonijem in Oktavijanom leta 31 pr. Kr. nobenih pomembnejših bojev več na morju.

Rim je propadel. Preko njegovega ozemlja so se valile množice najrazličnejših narodov.

Bilo je tudi nekaj pomorskih spopadov, toda bili so le bolj neznatni in niso vplivali na zgodovinski razvoj v dobi preseljevanja narodov.

Tako zatone z Rimom vsa slava pomorskih junakov, na obzorju se zasvita nova doba srednjega veka.

Od propada Rima do uvedbe parnega pogona

Leta 476. po Kr. se je zrušilo zapadno-rimsko cesarstvo pod udarci preseljevanja narodov. Divja, barbarska ljudstva so prekoračila rimske meje in preplavila vse njeno ozemlje. Česar niso potrla kopita hunskega kralja Atila, to so porušile vojske vzhodnih in zahodnih Gotov, Vandalov i. dr. germanskih plemen, ki so si na razvalinah dotedanje kulture ustvarjala nove države. V tej silni borbi je propadla tudi mornarica. Izginile so vojne in trgovske ladje z valov Sredozemskega morja. Toda ne za dolgo. Kmalu se pojavijo novi pomorski narodi, ki začno vnovič s pohodi na daljnja obrežja.

Bizantinci, rimski dediči na vzhodu, so imeli močno mornarico. Pridružijo se jim Arabci. V Jadranskem morju se razvijajo Benetke, na naši obali vzcvete Dubrovnik, se pojavijo vrli Bokeljci iz Kotora in okolice.

Pa tudi na severu Evrope se začne živahno pomorsko življenje. Normani, severnjaki — pradedje današnjih Skandinavcev in Dancev, postanejo najdrznejši mornarji srednjega veka. Obalna nemška mesta si ustvarijo mogočno brodovje. Angleži, Francozi in Nizozemci se dolgo bore s Portugalci in Španci za prvenstvo na morju. Kolumbovo odkritje Amerike postane važen mejnik v razvoju mornaric.

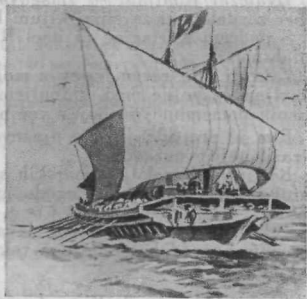
Slika št. 6 nam naravno kaže, da so bili tedanji mornarji res junaki. Kako neznatna je ladja, s katero so si upali na širno morsko gladino.

Naslednja slika 7 — benečanska galera — nam dokazuje, da niso bile ladje srednjega veka bistveno drugačne od ladij prejšnjih stoletij. Še vedno so veslači glavni del posadke. To so znamenite galere, trdnjše in okretnejše naslednice grških in rimskih ladij. Veslači so sedeli v njih v 2—8 vrstah na vsaki strani ladje.

V Sredozemlju prevladuje ta vrsta ladij daleč preko srednjega veka in šele v 19. stoletju izginejo z gladine morja zadnje galere. Popolnoma drugačen pa je bil razvoj ladjedelstva na obalah Atlantskega oceana. Odkritje novih prekomorskih dežel povzroči tu prevrat, ki podeli zmago jadrni in potisne veslo v podrejen položaj. Že Kolumbove ladje so bile jadrnice. V poznejših stoletjih se pojavijo mogočna brodovja jadrnic, ki vežejo nove, šele odkrite dežele z Evropo.



Sl. 6



Sl. 7

Pod Filipom II. so Španci poslali nad Anglijo tako imenovano »nepremagljivo armado«, ogromno brodovje velikih in neokretnih ladij. Angleži s svojimi majhnimi, hitrejšimi in okretnejšimi ladjami so jih premagali. Strašni viharji so popolnoma uničili to brodovje. Zmagalo je jadro. Angleške ladje so s svojimi velikimi jadri izborna izrabljale moč vetra in španski admiral se je vrnil sam brez brodovja v domovino. To je bilo leta 1588.

Naslednja slika (št. 8) je podoba jadrnice te dobe.

Da si vsaj približno predstavljate velikost tedanjih ladij, naj vam primerjam n. pr. Kolumbovo največjo ladjo z današnjim prekomornikom.

Njegova ladja je bila dolga 39 m in težka okrog 270 ton (2700 kv). Takšni so danes parniki obalne plovbe, to je taki, ki vzdržujejo promet med mesti naše obale. Kaj je to v primeri z angleško »Queen Mary« ali francosko »Normandie«, ki sta skoraj 300 m dolgi ladji in imata vsaka nad 80.000 ton.

Na Kolumbovi ladji je bilo 52, po nekaterih vesteh 90 mož, vsekakor mnogo za tako orehovo lupino.

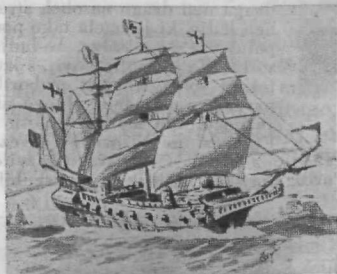
Slika 9 nam kaže to ladjo (Santa Maria ji je bilo ime).

Vojne ladje te dobe so se le malo razlikovale od ladij starega veka. Oblika je skoraj ista, le v oborožitvi nastopa posebno z uvedbo

smodnika v vojevanju na kopnem in na morju velika izprememba. Oba ladijska boka sta bila v dobi veslačev popolnoma nezavarošana. Le prednji in zadnji del ladje z vzvišenim krovom sta imela v bitkah odločujoč pomen. Sprednji del se je končal v vkovan kljun, kar smo že omenjali. Na prednjem krovu so stali vojaki, zadnji krov je bil za krmilo in njegove naprave. Kolikor je bilo na ladji še oboroženih mož, so stali v sredini ladje. Ko so uvedli tudi v mornarice topove, so jih nameščali na sprednjem krovu.

Z nastopom novega orožja, zgodovinsko prvič uporabljenega v bitki leta 1346 na Francoskem, se začne preobrat v gradnji vojnih ladij, ki je dosegel najbrž svoj višek v sedanjih 35.000 in večtonskih bojnih ladjah.

Z zmago jader nad vesli dobimo nove vrste ladij. Trdnejše so, bolj vitkih trupov in lepših, elegantnejših oblik.



Sl. 8



Sl. 9

Dokaj nerodne galere preidejo v lepše in večje galease. Najprej se pojavijo v 16. stoletju v Benetkah poleg galer v njeni vojni mornarici. Dolge so bile po 50—60 m, široke po 7—8 m. Njihov krov je bil znatno višji od krova galer. Na vsaki strani so imele po 31, izjemoma po 28 vesel. Za vsako veslo je bilo potrebnih 7—8 mož. Imele so po tri jambore in bile oborožene s topovi, ki so bili razvrščeni po krovu.

V bitki pri Lepantu leta 1571. se je borilo na kristjanski strani 207 galer in 6 galeas s Turki in jih popolnoma premagalo. Galease so bile poveljniške ladje, ki so plule vedno na čelu brodovij. Majhne, zelo hitre galere te dobe so bile galeote ali galiote. Še manjše so bile feluke. Galere z velikimi jadri so se imenovala tartane.

Topovi, ki so postajali vedno važnejše orožje v bitkah na kopnem in na morju, so vplivali zelo na gradnjo ladij. V začetku so stali samo na prednjem krovu. Toda kmalu jih začno nameščati tudi pod gornji krov v notranjosti ladij. Tako dobe ladje še po en ali po dva nadaljnja krova. Iz prejšnjih preprostih enokrovnikov se razvijejo v 16., še bolj v 17. stoletju dvo- in trikotvne ladje. Ker pa stoje topovi na obeh straneh (bokih) ladij, na gornjem in spodnjih krovih, ni več prostora za veslače in za vesla.

Tako izginejo iz mornaric te dobe ti nesrečniki, ki so s svojimi mišicami odločali zmage in ginili ob porazih, prikovani na veslaške

klopi, v brezdanjih globinah. Strašna je bila njih usoda. V starem veku sužnji — sedaj kaznjenci in jetniki — so živeli življenje, ne vredno človeškega dostojanstva.

Od tega časa pa do sredine 19. stoletja — to je polnih 300 let — delimo vojne ladje v linijske ladje, fregate in korvete. Največje med njimi so linijske ladje, najmanjše korvete.



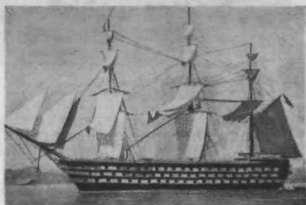
Sl. 10

nemških svobodnih mest »Hansa« je z njimi ščitila svojo razvito pomorsko trgovino. Španci in Portugalci so v bojih z njimi izgubili za vselej prvenstvo na morju.

Nekoliko manjše fregate so bile oborožene z 28—60 topovi. Posadke so imele po 280—600 mož, medtem ko je bilo na linijskih ladjah po 600—1300 mož. To je toliko, kolikor štejejo zdaj posadke križark in oklopnice.

Orjaka vidite na sliki št. 11. Je to angleška linijska ladja »Duke of Wellington«.

Preden zaključim to poglavje, naj omenim še korvete, najmanjše ladje te dobe. To so bile ladje, ki so spremljale trgovinske ladje in so jih uporabljali v pomorskih vojnah za zasledovanje bežečega sovražnika. Ker so bile majhne in zelo nizke, so imele topove samo na palubi (krovu).



Sl. 11

POJASNILA. Imperij = velesila, mogočna država. — Apokaliptični jezdeci so štirje jezdeci iz 6. poglavja skrivnega razodetja sv. Janeza, ki prinašajo smrt, lakoto, kugo in vojno na svet. — SOS klici = mednarodni klic na pomoč, ki ga pošiljajo danes z brezžičnim brzojavljenjem in po radiu ladje, ki tonejo. Pomeni pa: »Rešite naše duše!«





Krista Hafner

Iz dnevnika Petačeve Anče

Prežiljka

Za veliko noč sem dobila novo obleko. Stara je postala že »premoderna«, kakor se je mama norčevala, ker mi je bila že tako kratka. Zato mi je kupila novo, čeprav so zdaj težki časi in je vse tako drago.

Komaj sem čakala, kdaj jo bom smela prvič obleči. Ali me bodo gledale tovarišice! Gotovo mi bodo zavidne, posebno še Jurkova Meta, ki hoče biti vedno najzaljša med vsemi deklicami v vasi.

Ves veliki teden sem mislila samo na novo obleko. Ko sem na cvetno nedeljo nesla butaro, sem mislila le na to, kako lepo bi bilo, če bi bila že v novi obleki. Gotovo bi bila potem tudi butara lepša.

Ampak mama je rekla, da jo bom smela šele na veliko soboto za procesijo prvič obleči.

Ko sem hodila veliki teden pred cerkev, kjer so »Boga strašili«, sem vsem pripovedovala, da imam novo obleko. In na veliki petek sem pred božjim grobom samo nanjo mislila, kar nič nisem mogla moliti.

Na veliko soboto sem kakor v sanjah znosila okoli blagoslovljeni ogenj in pomagala mami pirhe barvati. Komaj sem čakala, kdaj bo popoldne in procesija, ko se bom lahko pred vso vasjo postavila.

Že eno uro prej sem bila napravljena. Nestrpno sem stopicala po kuhinji in priganjala mamo, naj pohiti, da ne bova zamudili. Mami pa se ni kar nič mudilo. Mirno je pospravljala, nazadnje pa je vzela lonček s prežiljko, ki nam je ostala od pirhov, in mi rekla: »Na, Anča, ponesi še tole prežiljko Štefki na dom. Obljubila sem jim, da bodo še tam jajca barvali. Gotovo sami nimajo pirhov, ko je taka revščina pri hiši.« In pripravila mi je še košek jaje, naj jih jim nesem.



Nič preveč mi ni bilo všeč to naročilo. Pa vendar sem vzela lonček in košarico in se odpravila k štefki. Prav, naj me pa ljudje že prej vidijo! Počasi in ponosno sem stopala po poti in se ozirala okrog, če me kdo gleda. Pa kakor nalašč takrat ni bilo nikogar na cesti. Vsi so se doma lepo pripravljali za procesijo.

Tako sem prišla do Jurkove hiše. Prav ko sem šla mimo nje, je stopil na vežni prag Polde, ves prazničen. Komaj sem ga zagledala, že sem mu hitela pripovedovati: »Vidiš, jaz imam pa novo obleko.«

»Prava reč,« se je namrdnil Polde. »Kaj zato, če si enkrat nova. Zdaj bi se še bahala z obleko, ki ti jo je mama kupila! Jaz sem pa za svojo sam zaslužil. Sraka!«

Kar tema se mi je delala pred očmi pri teh besedah. Hotela sem nad Poldeta, da mu izpraskam oči. Kar z lončkom bi ga čofnila za srako. Pa sem pozabila, da je v lončku prežiljka. Zamahnila sem proti Poldetu, takrat pa se je lonček nagnil in lepa rdeča prežiljka se mi je zlila po obleki. Po moji novi obleki, pomislite!

Seveda sem potem morala v stari obleki za procesijo. Žalostni so bili ti velikonočni prazniki. In zdaj hodim zopet »moderna« okoli.

Griša Koritnik

Mlada kri

Oj kam se boste skrili,
če vojna zahrumi,
vi mladci vedri, čili,
ve cvetke sončnih dni?

— Na gore, na planine
nas žene mlada kri;
nasilnež iz tujine
nas tam ne izsledí. —

A kam se boste dali,
če gore preleti,
če z drznimi letali
nad vami zabrnei?

— V skalovju in goščavi
poiščemo si kot:
ne spazi nas v višavi
ptič roparski — pilot! —

O joj, če vam domove
izpraznjene požge —
kdo vam postavi nove,
če svojce smrt zatme?

— Z delavnimi rokami
se vrnemo domov,
zgradimo si ga sami,
še lepši dom bo nov:

Ljubezen bo cvetela,
in mir bo vladal v njem,
za vsakogar bo dela
in dosti kruha vsem. —

FRANJO CICEK: VESELE ZGODBE IZ SLAVNIH PUKŠ



Novi zvon v Pukšah

Ilustriral Fr. Podrekar

Pukšani so imeli tudi faro in cerkev. Toda fara in cerkev sta bili izven Pukš. V Pukšah so imeli le majhno podružnico, ki so ji pravili katedrala. Katedrala je imela zvonik, ki pa je bil prazen. To ni šlo Pukšanom v glavo. Še bolj pa so jih jezili sosedni Reberčani, ki so imeli zvon in so lahko z njim zvonili. Ta zvon Pukšanom ni dal miru. Na drugi strani so jih razkačili bahaški Rovtarji, ki so imeli celo dva zvona. Sapralot, to je že od sile!

Zato je sklenil župan Žužamaža takole:

»Prav nič se ne damo ne Reberčanom, ne Rovtarjem! Šel bom v mesto in kupil tri zvonove. To bodo zijali!«

Kar je sklenil, je tudi storil. Vzel je nedeljski klobuk in šel v mesto. Spotoma je premišljeval:

»Takole bodo zvonili naši zvonovi: bim, bim, bom, bom, bom, bambrbam!«

Zadnji »bam« je povedal Žužamaža s tako silo, da so mu počile hlače. Je bilo dobro, da ni vedel tega. Nemara bi se bil zasukal domov in bi Pukšani ne imeli prekrasnih treh zvonov. Tako pa je srečno prikorakal v mesto in stopil k zvonarju.

Začel je barantati pri največjih zvonovih. Žužamaža je dobro vedel, da je zelo moderno, ako človek veliko izbira, a nič ne kupi. Tega načela se je tudi on držal. Tipal je zvonove in zraven kimal, da so za nič. Tako je pretipal vse od največjih do najmanjših. Vedno je še trdil, da ne najde pravih. Nazadnje pa je postal velikodušen.

»Da ne bo mislil zvonar, da mu odjedam zaslužek,« si misli Žužamaža, »bom vseeno kupil nekaj.«

Res je držal besedo. Milostno je vzel tri kravje zvonce ter jih porinil v žep. Doma je urno splezal v zvonik in jih obesil v line. Pritrdil je vrvi in stopil k cerkovniku, češ da naj začne potrkavati. Pukšani so slišali lepo zvonjenje in so se čudili:

»Jehtata, jehtata, taki zvonovi!«

Reberčani pa so kričali:

»Holaj, Pukšani! Krave se vam pasejo v zvoniku!«

Je slišal te besede župan.

»Nemara pa je res,« si misli ter takoj pošlje občinskega pastirja v zvonik. Pastir je prilezel v line. Zvončki so lepo bingljali in cingljali.

»Sapramiš, ti bodo pa ravno za moje krave!« reče pastir ter s pipcem poreže vrvi. Spravil je zvonce v žep in izginil. Cof! so priletele vrvi cerkovniku na glavo, zvonjenje pa je utihnilo.

»Preslabe so, preslabe za take zvonove,« tarna cerkovnik in vleče vrvi zopet nazaj v zvonik. Preteto se je prestrašil. Zvonov ni nikjer. Iskal jih je in iskal, še celo na streho je splezal, ali vse zaman. Poklical je župana in je še župan stopil v zvonik. Figo je pomagalo. Zvonov ni bilo nikjer.



»Ukradli so nam jih,« reče župan ter pljune na zemljo. »Že vem, Reberčani ali pa Rovtarji imajo kremplje vmes!« Je poslal buriče, da pogledajo sosedom pod prste. Nič ni pomagalo. Njegovih zvoncev ni nikjer več. Na krave je pozabil.

Štirinajst dni ga je srbelo in skrbelo. Nato je sklical sejo in so sklenili, da nabavijo nove.

»Takole bomo naredili,« predlaga Žužamaža,

»samo enega bomo kupili, a vanj bomo obesili tri kembelje! To je isto, kakor če imaš tri zvonove! Presneto, sosedje bodo mislili, da imamo res tri zvonove!«

Predlog je bil sprejet soglasno. Lep je bil dan, ko so šli Pukšani z vozom po novi zvon. Postavili so slavalok z napisom:

— POZDRAVLJEN, TINGEL TANGEL, V NAŠI SREDI! —

V mestu so naložili zvon. Majhen je bil, a zato poceni. Zvon je zvon. Saj tudi Žužamaža ni velik, a je vseeno župan. Tako so mislili Pukšani, ko so kupovali in izbrali najmanjši zvon. Dva bi ga lahko nesla, pa kaj, ko so imeli okrašen voz s štirimi konji.

Žužamaže sploh ni bilo zraven, ko so kupovali zvon. Sedel je namreč pri »Zlati kobilici« in jedel in pil, da se je kar kadilo. Ko so ga poklicali, češ, zdaj pojdemo v Pukše, je komaj zlezel na voz in je kričal in vriskal, kakor da vidi Turke. Kmalu pa je zasmrčal poleg zvona. Pukšani so se bali, da jim pade župan z voza, pa so ga zvrili v klobčič in ga pokrili z zvonom.

V Pukšah jih je čakala godba in ko so izpregli konje, je zaigrala take okroglice, da so Pukšani na mah pustili zvon z županom vred na vozu ter jo ucvrli v skedenj na ples. Juhejsa juhe! so se vrteli in tokli s petami po podu. Zunaj se je tačas ulila ploha in Reberčani so šli mimo z dežnikom. Opazili so na cesti voz in na vozu zvon.

»Prava reč,« so dejali, »nekdo ga je izgubil. Vzemimo ga s seboj in bomo imeli dva zvona!«

Prijela sta dva za zvon ter ga odnesla. Bili pa so Reberčani do brega srca. Videli so, da je spal pod zvonom Žužamaža in da bo sedaj moker kakor polit cucek, pa so odlomili dežniku držaj ter ga poveznili na spečega župana.

Ko so se vrnili Pukšani s skednja, kjer so pogledali tudi precej globoko v kozarce, kajpada niso opazili, da imajo na vozu namesto

zvona dežnik. Dežnik je zelo podoben zvonu, posebno v Pukšah. Veselih lic so privezali dežniku vrv ter ga potegnili kvišku. Godba je ponovno zaigrala, »zvon« je nihal v zraku, veter ga je imenitno zibal, Žužamaža pa je še vedno spal kakor jazbec.

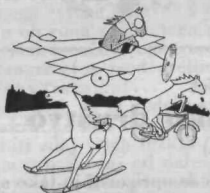
»Kakor srebrna hruška, tako lep je naš zvon!« so se čudili Pukšani ter vlekli dežnik v line. Naenkrat potegne močan veter, hop! in Pukšani so imeli prazno vrv, zvon pa je neslo po zraku kakor balon. So gledali Pukšani in so gledali tako dolgo, dokler so sploh kaj videli.

Žužamaža se je zbudil še o pravem času in je lahko videl, kako je neslo zvon preko rovtarske hoste.

»Prava reč,« je dejal uradno Žužamaža, »holaj, dečki, pljunite si na pete ter pritirajte pobegli zvon nazaj v Pukše! Jaz mu bom že pokazal uhajati čez našo mejo!«

K. Ahačič

Aprilska



Naš konjiček,
ta je tiček!
Nič več ne bo voza vlekel
in z jahači v dirkah tekel!
»Rekorder bom kmalu slaven,
srečen in bogat še zraven!«



Naš prašiček
poln mošnjiček
kot minister, advokat,
bi imel iz sreca rad.
»Nočem več koritar biti,
da le drug se z mano siti!«



Naša krava,
ta je prava!
Sončnik, čevlje je kupila,
gobček si je pordečila,
potlej je v kavarno sedla,
sladoled in torte jedla.



No — naš pes
bi prav zares
policaj čimprej postal:
roparje bi poiskal,
jih uklenil in zaprl,
hudobijo vso zatrl.



Naša mačka,
mehkotačka
za frizerko se uči.
Kogar v šapice dobi,
ga nakodra in obrije,
repke, brčice navije.

Petelinček kikirika,
po dvorišču zrnje pika,
putkam svojim načeluje,
jih varuje in modruje:
»Meni nič ni za časti,
srečen sem — kikiriki!«



Milan Skrbinšek

Dijaško diletantsko društvo

(Nadaljevanje.)

Naša nadaljnja vrsta iger, ki smo jih še uprizorili in tako spravili dobesedno »pod streho« našega gledališča, ni še kazala nikakršnih posebnih literarnih (leposlovnih) hotenj. V naših mladih žilah se je pretakala zgolj »gledališka« kri, da nam je srce — zdaj v zavesti, da smo »igralci«, bilo v mirni pokojni sreči — zdaj spet poskočilo v hipni radosti, če nam je prišla pod roko knjiga, ki je bila tiskana v »dialogih« (razgovorih) ter je bilo njeno besedilo razdeljeno v različna »dejanja«, »prizore« in je kazala med oklepaji pisateljeve »opazke«, ki so nam bile kot navodilo za prizorišča, za razporedbo oseb na odru in njihovo čustveno in mimično igro prav posebno pri srcu — ali pa nam je polno ponosa po uspeli predstavi dvigala glave, da smo se čutili kot »družina igralcev« med drugo mladino kot nekaj posebnega.

Da, morali bi nas bili videti, kadar smo v našem domu sedli polni načrtov okoli mize, da razpravljamo z važnimi obrazi o igrah, ki smo jih imeli za uprizoritve v načrtu. Tu smo se poglobljali skupno kar vsi v značaje oseb kakšne igre, da bi bila »zasedba« (pridelitev vlog posameznim igralcem) čim pravilnejša, ter smo računali in računali, koliko bo treba izdati za papir, les, barve, žeblje za nove kulise, za baroke itd. Morali bi nas videti, kadar smo se po takih burnih razgovorih napotili čez šišenski grič v Tivoli ter se v občutku svoje važnosti z dobrohotnim ponosom ozirali na druge otroke, ki so se igrali tam gori »ravbarje in žandarje« ali pa »Bure in Angleže« in kar je bilo drugih takšnih iger, ki so bile takrat med mlado študentarijo v navadi, kakor »lovljenje«, »škarjice«, »skrivnice« itd.

Vedeti morate namreč, da takrat — to je pred dobrimi štiridese-timi leti! — pri nas šport ni bil niti še v povojih. Danes hodi mladina redno k telovadbi v raznih telovadnih društvih, se družijo že v otroški

dobi v posamezne skupine, ki redno igrajo nogomet, hazeno ter med seboj tekmujejo v plavanju, teku, goje drsanje, smučanje itd. Takrat vsega tega ni bilo.

Ko smo bili otroci prosti, to se pravi, ko smo spisali svoje šolske naloge ter se naučili vse potrebno za šolo, so nam starši dovolili, da smo šli — »ven«... da smo se šli — »igrat«.

Šešli smo se na dvorišču vsi otroci stanovanecv iste hiše ter smo se predvsem pomenili, kaj se bomo igrali. Ko smo bili že čisto spehani — saj smo se najrajši »lovili« ali pa igrali »škarjice« — smo sedli v svoj stalni kotiček na dvorišču ali pa na vrtu ter se — »pogovarjali«.

To pogovarjanje je bilo prav za prav najlepše izmed vsega. Pripovedovali smo si vse križem svoje doživljaje doma in v šoli ali pa smo z razgretimi lici opisavali svoje nedeljske »sprehode« s starši, pri čemer smo najbolj verno poslušali vedno tistega, ki je bil tako srečen, da je napravil s starši celó kakšen — izlet. Da — izlet! To je bila za nas vse čudovita beseda. V tistih časih so namreč meščani radi hodili »na kmete«. Ne zato, da bi se tam napótili z vso naglico v kakšno mračno, zakajeno gostilno, ki bi bila znana zaradi dobrih klobas in izvrstnega cvička, temveč z namenom, da pridejo v naravo ter se naužijejo ob robu senčnatega gozda ali pa sredi njega na prijazni mahoviti jasi osvežujočega gozdnega zraka, ali da poležejo na prijazno travnato »mejo« med zreliimi žitnimi polji ali pa v senco na robu cvetočega travnika!...

O, otroci, če bi vedeli, kako lepo je to bilo!

Takrat je bilo družinsko življenje med nami mnogo lepše kot pa more biti zdaj v teh težkih časih, ko tarejo vse človeštvo težke skrbi, ko nam grozi, zdaj od daleč, zdaj čisto od blizu, vojna.

Vojna! — Kdo je mislil takrat na vojno? Na »vojsko«, kakor so rekli v tistih časih. — Ne spominjam se, da bi bil kot otrok in še pozneje kot dijak, prav do vojne med Buri in Angleži, slišal ali bral to besedo. — Vojna je bila za nas čisto pravljíčna beseda, tako zelo je bila oddaljena od nas, od resničnega življenja.

Živeli smo vsi, tudi družine s skromnimi dohodki, brezskrbno in zadovoljno. Oče je služil denar ter je z radostnim srcem hodil v službo in prihajal iz nje domov; mati je kuhala, prala, pomivala in šivala; otroci smo se učili, nekateri bolj, drugi manj, vendar pa vsi mnogo lažje kot v današnjih skrbi polnih časih. — A ob nedeljah in praznikih smo zgodaj vstali, se oblekli v svoje »mašne« (praznične) obleke, šli z očetom v cerkev k pridigi in maši (mati je bila pri maši že zgodaj zjutraj) ter smo se vrnili domov, da sedemo opoldan k mizi, ki je bila pogrnjena z nedeljskim prtom ter obložena z imenitnejšo jedjo kot med tednom. Mati je medtem, ko smo bili otroci z očetom v cerkvi, skrbno kuhala in pekla ter nas po preprostem, a okusnem in izdatnem kosilu navadno prijetno presenetila še s — »štrukljem«.

Iz kuhinje pa je dišalo še neko drugo pečenje, ki ni prišlo na mizo. Vedeli smo — tisto pečenje je pa za — izlet.

»Sedaj pa se hitro oblecite, otroci!« je rekel oče ter nam lju-beznivo pomežiknil.

Vedeli smo, kaj to pomeni: »Na izlet gremo, na izlet!« smo zavrisnili. In že smo hiteli oblačiti se, da smo se kar zaletavali drug v drugega, da nas je morala mati včasih kar malo pokarati.

Pa smo šli...

Vsa družina! Ven — na kmete!

In nikamor v gostilno! Ne, ko je bil čas, so nas starši poklicali

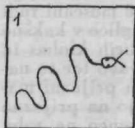
s cvetočega travnika ali iz hladnega gozda. Mati je vzela iz košarice tisto pečenje za izlet, ki nam je zunaj v naravi bolj dišalo kot bi nam najjimenitnejša jed v zatohli gostilni; a s hladno vodo iz bližnjega izvirka ali iz čistega potočka smo si osvežili grla.

Potem smo še malo polegli po travi, pričakali sončnega zahoda, da vidimo, kako nebo lepo rdi, ko se poslavlja sonce izza gore s svojimi pahljačasto razprtimi žarki od dneva...

Ko je legel mrak na zemljo, pa smo se zadovoljni in srečni vrnili domov, kjer smo zaužili skromno večerjico ter legli k počitku...

KONČI AHAČIČ

Miček — tiček



KAČA



SOVA



LISICA



MARTIN-POTEPIN



PTIČ



TIČEK-MIČEK



GNEZDO



ŽUŽELKE

1, KI SE JE VSAK DAN PLAZILA MIMO 7, 2, 3, 4, VSEM JE 6 SREČNO UŠEL! ŽALOSTNA 5 STARŠA STA SE TUDI VDALA V GRENKO USODO IN ODSLEJ SKRBELE LE ŠE ZA 6. 5 STA MU PRINESLA NAJSLASTNEJŠE 8, TAKO, DA JE 6 LEPO USPEVAL IN KMALU TAKO ZRASTEL, DA GA JE BILO ZA CELO 7.

Mirko Kunčič

Prva piščalka

Ded skoz okno je pokukal,
vnuke je za nos pocukal
in zaklical: »Brž na trato!
Sonce je že močno zláto.«

Sredi trate zdaj sedijo,
se pomladi veselijo.
Ded piščalko prvo reže —
vso s spomini jo poveže...

NAŠA POŠTA

Cenjeni g. urednik!

Medve se danes skupaj prvič oglašava v Vašem lepem listu »Vrtcu«, ki sva nanj naročeni že tri leta.

Ziviva v lepi Poljanski dolini v vasi Predgrad, ki je središče Poljanske doline in leži 378 m nad morjem. Naša vas šteje 365 prebivalcev. V šolo hodimo v Stari trg ob Kolpi, ki je oddaljen dva in pol kilometra od naše vasi.

V Predgradu so še razvaline starega gradu, ki je bila v njem rojena stara mati škofa Barage. Grad so pred dawnimi leti porušili Turki. Po preteku turških bojev so predniki grofa Auersperga ne daleč od porušenega gradu sezidali nov grad, ki je še danes v prav dobrem stanju. Ob gradu stoji še sramotilni kamen, na katerem so pred dawnimi leti kaznovali grešnike.

Našo Poljansko dolino obkrožajo lepi in visoki hribi. Najvišji hrib je Debeli vrh, ki je 964 m visok. Na nasprotni strani se dviga v zrak mogočni hrib Kozice. Od tu se vidijo ob lepem vremenu tudi Kamniške planine.

Po Poljanski dolini teče reka Kolpa, ki razmejuje Hrvatsko in Slovenijo. Ob Kolpi so zelo priljubljena kopališča in letovišča. V naših hribih imamo veliko podzemeljskih jam, ki si jih tudi vsakdo prav rad ogleda. Zato povabimo tudi Vas, g. urednik, da nas obiščete v tem letu. Ne bo Vam žal.

Priloživa še uganke, ki sva jih rešili. Ne pozabite na nas, ko boste delili nagrade.

Prav lepo Vas pozdravljata

Rade Mimica in Verderber Anica,

učenci IV. razr. viš. lj. š., Stari trg ob K.

Šolski spomini

Sedem šolskih let, kratka in dolga doba za življenje. Sedmi razred mi je bistril um, odkrival pogled v stvarstvo. Ko obujam šolske spomine od prvega razreda do danes, se mi dozdeva, kakor da bi me pot vodila k višku do zadnjega klina na lestvi.

Prvi razred, prve črke, druga za drugo, nato pa po dve skupaj, prve številke, stavnica. Prvi izkaz veselje za mene, z upanjem, da bo drugo boljše, sem ga izro-

čila staršem. Na prvi klin šolske lestve je stopila moja noga. Drugi razred, znanje se bolj bistri. Doletela me je proti koncu milost prvega sv. obhajila, zelo vesel in srečen dogodek, katerega bom v srcu ohranila do zadnjega diha življenja. Prvič združena z Jezusom, srečni trenutki. Bela obleka znak čistosti, da bi je nikdar ne omadeževala. Kmalu nato sem prejela še sv. birmo. Tretji razred, tretji klin, novo znanje, bratski srbski jezik spoznavam, slično kakor sem v prvem razredu materinskega. Pomikam se višje, klin za klinom, danes sem na sedmem. Življenje sveta, zgodovino, računstvo, verske zapovedi spoznavam. V teh sedmih letih sem preživela mnogo veselih in srečnih trenutkov. Iz male šolarke sem postala deklica, ki hiti nasproti deklinski dobi. Sedaj je polna moja šolska lestva. Vse moje učenje, ki sem ga že prejela, naj mi bo v duševno in telesno korist. Spominjala se bom v življenju svojih učiteljc in molila zanje. Kadar bom hitela mimo šole, se bom v duhu spomnila: tu sem prejela znanje za svet. Ko sem zapuščala z žalostnim srcem šolsko sobo, součenke in razredničarko, mi je ta v spomin napisala izrek: »Ohrani čisto srce! Delaj kot bi večno živila, moli kot bi jutri umrla!« Čeravno bom ta izrek sestre Klotilde v srcu čuvala, ga vendar polagam vsem sošolkam in sošolkam na srce: Ohranite čisto srce vsil! Delajte kot bi večno živele; molite kot bi jutri umrli!

To pošilja v spomin krogu naročnikov »Vrtca« Vaša dosedanja sošolka

Dolenc Franciška,

učenka 7. razr. pri šolskih sestrah v Celju.

Cenjeni g. urednik!

Pišem Vam prvo pismo, za katerega upam, da ga boste sprejeli. Doma sem v Velenju, kamor hodim tudi v šolo. Gotovo še niste bili v našem lepem kraju. Zato Vas najprisiščeneje vabim, da si ga ogledate. Zelo mi ugaja »Vrtce«, na katerega sem naročen prvo leto. Prosim, ako bi moje pismo objavili v »Vrtcu«. Oglasil se bom še večkrat.

Lepo Vas pozdravlja

Mikelj Marijan,

učenec IV. razr. osnovne šole v Velenju.

SKRITE * STEZICE

TRNJEVA KRONA



VOZNIK



! KCI I L T E O V P M
 E I J D R U A T K N N I A
 V G O U H M R E I S P V O

VOŠČILO.



BAOLUJELOSGL
 NPAKVEI ZRE
 ENRCIOMKNOAM

VELIKONOČNA.



P NRSEAJV-O
 APPJCLEDM
 STESAESAL

Odkrite stezice v 7. številki »Vrtca«:

1. Pomladanska: Pomladni snežiči, žitni tatiči. — Vigred prinese nam sonca in cvetja.
2. Zibelka: Bodimo pošteni in zvesti sinovi svoje domovine.
3. Cvet: Prost mora biti, prost moj rod, na svoji zemlji svoj gospod.
4. Navihani študentje: Sedeli so v vrsti Miha, Gašper, Janez, gostilničar. Štetj so začeli pri Mihi na levo. (Možne so tudi še druge rešitve.)
5. Japonska: Pust ni pust, ker je vedno masten okrog ust.

Pet ugank so rešili:

Adlešiči: Adlešič Janko, Ana in Anton, Cvitkovič Janez, Grabrjan Božo, Horvat Anica, Jankovič Miha, Mušič Janez, Požek Anton, Skube Stanislava, Veselič Nada.

Beograd: Jug Jelica. — Begunje: Nared Anton. — Beltinci: Sprager Venčeslav. — Blejska Dobrava: Laharnar Helena, Korbar Ljuba, Maček Danica, Jakopič Urška, Zupan Julka, Vengar Minka. — Bled: Markelj Mar., Zupan Francka. — Boh. Bela: Beguš Jakob. — Boh. Bistrica: Beznik Jerovica, Zupan Janez, Korosec Mar., Pfeifer Mar., Grm Minka, Znidar Janez, Blažin Franc. — Borovnica: Popit Anton. — Braslovce: Bošnjak Majda, Dernaš Cirila, Kolšek Pepeca, Ožir Ana, Pečovnik Silva, Rizmal Ana, Zorž Gizela. — Brezje: Finžgar Albin. — Bukovščina: Solar Franc.

Cerklje: Brezar Roza. — Cerknica: Leskovec Franc, Opeka Ludv. — Celje: Dobovek Mar., Esih Vlada, Fazarine Nuša, Hojkar Breda, Jakše Malčič, Senica Joža, Skočir Michaela, Simenc Majda, Veterinik Joža, Znidar Stefka, Drobne Mar., Prevoznik Mar., Prajnik Mar., Liliša Jernej, Lenardon Nadja, Pečnik Bogdan, Kebljč Milan, Stih Avgust, Polutnik Gregor, Jaklič Draga, Vončina Edi, Korosec Bruno, Golež Franc, Seml Vili, Krašovec Fr., Bratina Fr., Polanc Miha, Strmečki Iva, Javornik Bronka, Peternel Mar., Mirnik Danica, Brišnik Miha, Gantar Mar., Spiljak Katarina, Sega Regina, Jakopin Hermina, Veber Majda, Gorican Fr., Vidic Nada, Divjak Fani, Podgornik Ana, Strečan Mar., Magajna Nada, Zavab Justina, Kvas Marija.

Češnjica: Odar Marija, Dobravec Franc. — Črešnjevce: Smode Alojzij, Brumer Mira, Gaberc Mar., Lah Rezi, Pernat Marica, Jerič Drago, Mihelič Stanko, Soršak St., Pernat St., Potočnik Vinko, Kmetec Angela, Koren Miha, Pirš Mar., Sagadin Pepeca, Sajko Zlata. — Črna: Podovovnik Mar. — Črni vrh: Trobec Janez in Pavel.

St. Danijel: Drug Ferdo, Rataj Gelica, Kumprej Miha, Marin Franc. — Dev. Marija v Polju: Pogačnik Viljem. — Dob. p. Domžalah: Svojski Rezi. — Dobropolje: Zaje St. Dobrova: Smolec Ivan, Kušar Iva, Puc Marija, Košir Roza, Zalaznik Milka, Zadnikar Francka, Debevec Bernarda, Košir Mar., Čuha Ivana, Babnik Ivana, Košir Jela, Božič Ivana, Urbančič Miha, Rotar Mimi, Čuha Ivan, Perme Jakob, Gregore Ivan, Suhadole Ivan. — Dol pri Ljubljani: Kuhar Kati. — Dol. Logatec: Molk Ivo. — Dražgoše: Kavčič Cilka. — Duplje: Snedec Lj.

Gorje: Hudovernik Ivana, Kogoj Betka in Marjanca, Cundič Milan. — Gorjuše: Beznik Ana, Štregar Mira, Polanc Antonija, Preželj Milan, Prestor Ziga, Dobravec Vinko, Čuden Mar., Zalokar Marica. — Gor. Lendava: Jerič Lizika. — Grahovo: Globokar Dagma. — Guštanj: Plazovnik Zdenko, Jevšnikar Leon.

Hinje: Kocjan Pepeca, Pečjak Ana, Sporar Malka in Marija. — Hotič: Pivec Milko. — Horjulj: Koprivec Lovro.

Ig: Glavan Mar., Lavrič Pavla, Kozin Angela, Dolenc Ana, Merkun Antonija, Pucihar Ivo, Petrič Ana, Mavec Helena. — Iška vas: Platnar Franc, Brancelj Marija.

St. Jernej na Dol.: Foršek Alojzij, Janževič Rezi, Luštrek Janez, Rus Mici. — Jesenice: Arh Antonija. — Jezero p. P.: Schejcn Malčič. — Jezersko: Justin Franc, Slapar Joža in Cilka, Piskernik Stanko. — Jelčica: Erdani Miro, Bezeljak Ljudmila, Krmavner Mar., Novak Ana, Smolec Cvetka. — Sv. Jošt: Stanonik Franca.

Kamnik: Cerar Olga, Balantič Stefka, Pogačar Leopolda, Regalič Janez, Vedlin Emi, Kramar Lado in Stefka. — Sv. Katarina: Avsee Marica. — Kočevje: Kaffelj Spasenija. — Komenda: Štupar Rezi, Koželj Ljudmila, Jagodič Ivana, Jerman Mar., Juhant Fani, Plevel Tončka. — Koprivnik: Dijak Anton, Ravnik Martin, Zmitez Janez, Korosec Janko, Mikelj Danica, Jeklar Mar., Beznik Helena, Jeklar Marija, Dijak Francka. — Kranj: Zupan Slavka, Praprotnik Marijan, Lukane Ana. — Križe: Trobec Jožefa, Dolžan Rezi, Oblak Klara, Leban Marinka. — Kropac: Solar Mina, Dermota Marta. — Krško: Bogovič Alojzij, Rupret Elizab.

Lešce: Valand Metka, Dežman Angela, Pogačnik Kati. — Leše: Trinkaus Lenčka. — Litija: Verbole Darka, Videmšek Marijan, Bokalj Metod, Damjan Mar., Premk Tončka, Praprotnik Leopolda. — Loški potok: Anzele Miha, Bartol Pepeca, Lavrič Ana, Knavs Vinko, Samsa Pavlina, Lavrič Angela, Levstak Karolina, Rus Antonija, Kuparič Antonija, Lavrič Ivana, Košmrlj Vinko, Lavrič Jože, Gornik Mimi, Car Alojzij, Mohar Tilka, Benedičič Mohor.

Ljubljana: Berčič Stanka, Carman Majda, Dolinar Matilda, Ziegler Jagica, Šiško Silva, Hribar Lucija, Kolnik Olga, Kemperle Zora, Remič Zlatko, Modič St., Dovgan Ludovik, Arbelj Viktor, Zibelnik Mira, Erzin Marjeta, Toplak Silvo, Zorko Dimitrij, Porenta Meta, Vodopivec Metod, Koman Darinka, Stele Melita, Zigon Sonja, Marličič Emil, Karničnik Miloš, Hribar Balbina, Grims Miriam, Aleš Vladimir, Krajec St., Škrjil Jože, Rems Fedor, Markošič Branko, Lah Marko, Žužek Silva, Hrovatič Janez, Mehar Fani, Bezenšek Fani, Rupnik Marijan, Majerle Janez, Jakl Sonja, Videmšek Bogomilca, Tomšič Iva, Kamenarič Svetozar, Srakar Ivan, Pogačnik Zdenka, Srakar Jelena in Peter, Mežnar Jan, Langus Lado, Paušer Jože, Kováč Pavel, Langus Janez, Pauer Ksenija, Tome Eleonora in Andrej, Labignan Draga, Ahlin Majda, Hartman Cvetka, Tomšič Iva, Trtnik Ivica, Marinšek Ida, Pavlovič Tončka, Mersol Josip, Medvešek Draga.

»Vrtca« izbaja prvega v mesecu, devetkrat med šolskim letom. Naročniki dobe poleg devetih številk lista brezplačno tri mladinske knjižice za skupno naročilo 25 din, ali deset mesečnih obrokov po 250 din. — Za posameznike je naročnina 50 din. — List izdaja »Slomškova družba« v Ljubljani. Zanj odgovarja Ivan Štrukelj. Glavni in odgovorni urednik Fr. Ločniškar v Ljubljani, Aleksandrova cesta 10. — Sklep uredništva je peti dan v mesecu. — Uprava »Vrtca« je v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 2 (H. Ničman). — Tiska ga Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).

Tomšič Mreta, Cok Mileva. — Sv. Lovrenc n. P.: Konec Albina. — Lučine: Dolinar Tone, Lipe in Jože, Makarovič Slavoj in Vlasta.

Mala Ligojna: Kovač Jožef. — Maribor: Trampuz Vera, Adam Matilda, Sekavčnik Berta, Andrinek Slava. — Sv. Marjeta ob Pesnici: Protner Nada. — Mekinjce: Simeta Ruža, Grič Slavka, Zebaljec Justina, Mulaček Mija, Završnik Minka, Lenassi Tatjana, Bogataj Iva, Sovinšek Marija. — Menges: Majdič Darka, Smole Eva, Jerina Rafela, Zargi Mimi, Bolte Tončka, Hafner Angela in Stefka, Krušič Pavla, Hren Mar., Florjančič Iva, Zalokar Mila, Benda Iva, Oražem Pavla, Simenc Minka in Joško, Pogačar Angela. — Mežica: Zivec Draga, Skerjanc Feliks. — Mirna: Belentin Olga. — Moravce: Kosmač Jože. — Moškanjci: Antolič Iva, Kocjančič Slavko.

Negovac: Mavrič Jožefa. — Novo mesto: Gajeta Kristina. Sv. Pavel pri Preboldu: Esih Pavla. — Sv. Peter p. N. m.: Florjančič Zora, Jakše Justina, Tratnik Cvetka. — Sv. Peter v S. d.: Berdnik Ana, Lilija Katika, Sredenski Terezija. — Planina: Sluga Srečko. — Podbrzeje: Petek Edo. — Podlipa: Buh Jožefa. — Podpljica: Lotrič Rezi. — Polensak: Klajžar Peter, Kele Jože, Meško Franc, Petek Alojzij, Visenjak Alojzij, Vrblj Franc, Hojnik Henrik, Vajda Stanko, Kekec Maks, Kovačec Franc, Pisanec Franc, Novak Franc, Majcen Franc, Petek Franc, Meško Janez, Plohl Rezi, Lok Mar., Slana Mar., Lajh Marica, Meznarič Ana, Toplak Ana, Valentič Franciška, Visenjak Lizi. — Polhov Gradec: Burjak Janko in Marica, Koprivec Janko in Cilka. — Predvor: Rehberger Albina in Franca, Tičar Franca in Mici, Savs Ana in Mar. — Predoslje: Naglič Mar., Bidovec Dora, Stefe Ana in Marija, Lukanc Angela, Ovsenik Iva, Kalan Majda. — Preserje: Drašler Ivana, Trojar Franca. — Prevalje: Božank Alojzij, Fajmut Tončka, Šibenik Tomislav, Kocjančič Ljuba, Kramžar Vera, Smolar Mar., Kroflič Ivan, Langeršek Stefka, Petrič Lizi, Steru Mirko, Jeromel Miloš, Enci Režika, Pratinčar Marija. — Ptuj: Sobelet Breda.

Radeče: Knez Tone, Kramžar Vinko. — Radoyljica: Spenko Jože, Bulovec Helena, Mohorič Francka. — Radna: Erjavce Darinka. — Raká: Pavlenč Gabrijela. — Rakek: Matekovič Blaž, Kandare Zofija, Freljih Stanka. — Rakitna: Rot Milka, Kržič Zofka. — Rečica: Burja Marija. — Ribnica: Peterlin Vinko, Zajc Franc, Virant Nada, Zlindra Vera, Kos Franc, Arko Ana, Malner Angela, Smale Franca. — Rožni dol: Meglič Ivana, Povše Zinka in Lojzka, Jakša Antonija in Jožef, Rauh Albina in Anton, Macek Ludovik, Vidmar Alojzija, Kapš Ana, Bele Ivan, Radovan Jože, Krstine Roza, Troje Al., Potočar Al., Plut Franca, Stalcar Stanko.

Sela: Berlec Mici, Poljanšek Franca. — Semič: Kokošar Iva. — Slovenj Gradec: Kofl Metoda, Mirkae Marija, Potočnik Marija. — Slov. Konjice: Strmšek Milan, Gošnik Janez, Gorjup Milan in Pavla, Zdovec Jurič, Klančnik Vilibald, Varga Ivan, Otorpeec Erna. — Sovodnja: Bajt Ivana, Drenek Ana, Filipič Angela, Pagon Slava, Rakovič Vinko. — Srednja vas: Arh Stanko, Sodja Minka. — Stara Fužina: Hodnik Stanko, Mikelj Stefka, Pagon Milan, Arh Pavla, Rozman Tilka. — Stari trg: Ravšelj Franc, Hauptman Vida, Zabukovec Miro. — Stranje: Turnšek Angela in Franca, Spruk Jožica, Trobešek Ana, Koželj Tončka. — Stranice: Bukušek Stanko, Hren Stane, Švab Miha, Vclfer Anton, Preložnik Mar., Pristovšek Edo, Ambrož Marijan, Stračanec Edvard.

Ščavnica: Nemeč Danila. — Senčur: Zmrzlikar Pavla, Perdan Marinka. — Skofja Loka: Miklavčič Ana, Stukl Ana, Gartner Anton. — Smartno p. K.: Kunstelj Francka. — Smartno p. L.: Nograšek Jožica, Penik Egidij. — Smartno p. S. g.: Pečar Slavka, Zajc Jožefa, Suštar Ciril, Anžič Jožica, Merše Pepca, Suštar Lojzka, Medvedšek Tončka, Anžič Mar., Lampič Franca, Cigole Katica, Boltežar Malka, Perovšek Stanka, Podgoršek Ivana in Mihaela, Zavašnik Hilda, Francelj Matilda. — Smihel p. N. m.: Rotar Slavka, Novina Zinka, Lesnjak Minka. — Smihel n. Mozirjem: Vačovnik Ana.

Teharje: Verdev Jože, Zonar Matilda. — Tržišče: Dornig Vida. — Tržišče: Strmolc Nace, Zabukovec Ivo. — Tupaljšce: Celar Marija, Arh Marija.

Vavta vas: Primožič Vlasta, Jakše Tončka. — Vel. Lašče: Jelene Nada. — Vel. Nedelja: Kace Anton, Bešvir Jože, Dovečar Jožefa, Cvetko Franc, Gašparič Cecilija. — Vel. Trn: Pirc Ivo, Levčar Jože, Gorenc Pavel, Kapler Mara in Justina, Zaren Ema, Cerovšek Zofka, Jane Justina. — St. Vid n. Lj.: Cepeljnik Krista, Jeraj Roza, Zivec Franca, Sitar Jože, Erman Jožica, Omeje Srečko, Erman Mara, Tome Alojzij, Komjar Helena, Slavič Marijan, Mandelj Jože, Novak Ana. — St. Vid p. St.: Medved Alojzija, Steh Karla, Polšak Franca, Line Milena, Peskar Tilka. — Sv. Venčeslav: Tittl Vinko. — Vurberk: Rudl Marija.

Zagorje ob Savi: Robavs Branko in Minka. — Zvirče: Konte Rezi, Blatnik Mar. Boben Milka.

Zalna: Rus Ivana, Košak Ana, Jamnik Anton, Okoren Franc, Seme Ivan, Podraž Stefka, Kadunc Pepca, Okoren Jožefa, Matjažič Ana, Rosi Ivan, Karneval Mici, Javornik Julka, Kastelic Jožefa, Javornik Jožefa, Križman Zorka, Fink Franca, Novljan Jože, Strle Jožef, Erjavce Jožica, Mohar Marija, Grum Slavka, Zafran Milka, Rupnik Milan, Pavlin Roza, Zakrajšek Milena, Kikel Jožefa.

Stiri uganke so rešili: Sv. Andraž: Jožica Bolha, Ušen Vanica, Praprotnik Terezija, Krajnc Nuša. — Begunje pri Cerknici: Urh Anica. — Begunje pri Lescah: Ovsenik Franca, Puc Ivana. — Bohinjska Bela: Mulej Franc, Košir Jerica, Tonejec Gabrijela. — Bohinjska Bistrica: Avšič Maja. — Bled: Cerne Anton. — Borovnica: Ambrožič Anton. — Brezovica: Mravlje Tine. — Bizeljsko: Sepetave Zvonko. — Braslovče: Ajdnik Tončka. — Bukovščina: Jelene Janez. — Celje: Jug Jurček, Stros Pavle, Božič Ivan, Hrovat Milan, Podvornik Drago, Beg Andrej, Plevčak Franc, Breznik Franc, Kos Zvonimir, Rebek Branko, Rauskugler Franc, Globočnik Bogomir, Urabič Oswald, Goričan Jernej, Dobrajc Jože, Krajnc Edo, Kolar Slavko, Loschnigg Wolfi, Smrkolj Zdravko, Cetina Peter, Drofenig Alojzij, Mulej Maks, Plahutnik Jože, Praznik Stanislav, Korent Jože, Wagner Veno, Sulgaj Viljem, Poteko Branko, Cigoj Mario, Pavlin Marijan, Stiglic Bruno, Rebek Ivan, Pristovšek Franc, Korban Ksaver, Rušičaj Ivan, Janič Vincenc, Velež Jože. — Cerklje pri Kranju: Simenc Angela, Hacin Marija, Vombregar Zofka, Nastran Ivana, Podjed Ivanka, Alvin Justina. — Cernomelj: Klemen Vali, Mileg Dragica, Zeljko Ivan, Jerman Stanka, Klemenc Mici, Svajger Anica, Sterk Ana, Zeljko Iva, Mileg Angela, Klemenc Zvonko, Weiss Lea, Schweiger Marija, Ilenič Zofija, Turk Milka, Medle Olga, Beličič Marica, Komda Franc, Malerič Eva, Pavletič Tomaž, Voučina Marijan, Bahor Jože, Bebar Vilko, Burja Janez, Pezdirc Martin, Schweiger Stanko, Rožič Stanko, Svajger Franca, Miketič Janko, Stariha Franc, Plut Polde, Doltar Janko, Stariha Franca, Panjzon Anton, Hutter Mimica, Bizovičar Mimica, Fink Marija, Verderber Pepca, Skušek Anica, Majerle Marija, Mavrina Pepca, Rom Marija, Lackner Amalija, Lozar Malka, Grahek Antonija, Judnič Anica, Plut Danica, Grahek Tončka. — Črna pri Prevaljah: Fajmut Slavko, Veršnik Mici. — Davča: Bevk Kristina, Milka in Tončka, Freljih Ivana, Milka, Janko in Stanko, Jemeč Minka in Mirko, Prezeli Aleksander in Janko, Peternej Avguštin, Cilka, Ivana in Janez, Stašičeva Franca in Kati. — St. Danijel: Mikie Jožef. — Dobrna pri Celju: Dobovičnik Pavlina. — Dobrova: Oven Zinka, Vrhovce Francka. — Dol: Jerman Ivana. — Dol, Toplice: Tisovec Franc. — Domžale: Blatnik Gabrijela. — Drenov grič:

Permoser Jožica, Završnik Doroteja, Janša Mimica, Friškovec Olga, Kucler Aleksander, Zitko Franc, Jesenko Marica, Sedelj Julka, Završnik Herman, Popit Ivan. — Gor. Radgona: Uecis Matilda, Mariš Marica. — Gorje: Rožič Jakob. — Gradac: Uršič Slavko, Sila Terezija, Strukelj Ivan, Potočnik Malka, Tomo Milka. — Griblje: Strucej Vid, Zeljko Jože, Jakofčič Ivanka. — Hotič: Strmljan Maks. — Ig: Leskovec Justina, Podržaj Tončka, Križman Pepeca, Speljak Anica, Strle Angela. — Iška vas: Silve Anton. — Jesenice: Kavčič Milena. — Ježica: Kreeč Ivana, Parkelj Darinka, Pajšar Alojzij. — Sv. Jurij ob j. žel.: Jager Fricko, Zrnce Elizabeta, Klajnshek Jožica in Josko. — St. Jurij pri Gros.: Gale Ivan, Steh Ana. — Sv. Jurij pri Celju: Znidar Matilda. — Kamna gorica: Pogačnik Pavla. — Kamnik: Grintal Stanislav, Mušič Stefanija, Ogrin Franc. — Komenda: Zadragelj Jože, Grlman Stanko, Zadrnal Majda, Smolnik Ivan. — Kranj: Berce Franc. — Kropa: Lazar Tajda. — Lesce: Magdič Pavla. — Litija: neimenovani učencec. — Loke pri St. Juriju ob T.: Kos Vinko, Dolar Stanko, Lesjak Josip, Zuperl Ivan, Zupančič Ivan, Hribernik Slavko, Hrovat Josip, Lukman Anton. — Loke pri Zagorju: Sunc Ant, Gošče Joško. — Sv. Lovrenc na Pohorju: Skorjaj Angela. — Ljubljana: Androvič Metka, Okršlar Alojzij, Kelhar Janez, Fodrnersperg Andrej, Benedetič Anica, Vilhar Breda, Peklaj Stanko, Kastelic Breda, Bano Milena, Mohorič Ančka, Logar Ivanka, Osredkar Marijan, Tavželj Jože, Godec Janez, Plestenjak Venedoslav, Setina Jožefa, Jan Tjaša. — Majsperk pri Ptujju: Leskovar Franc. — Mala Nedelja: Palčič Ivan, Prelog Janko. — Malenski vrh: Košir Janez, Rant Anton, Miklavčič Janez, Ruper Pavel, Košir Albina. — Mali Slatnik: Kovačič Stanko. — Mengeš: Gregorc Minka. — Orel Vera, Rojnik Anica, Testen Albina, Friškovec Ivana, Kosmač Kristina in Stanka, Rožič Ivanka, Loboda Dragica. — Metlika: Nemanič Ivan, Roner Marijan, Crnugelj Anton, Molek Marija, Pečarič Amalija. — Mežica: Lednik Regina. — Olševek: Kokalj Ančič, Osterman Ana. — Podzemelj: Povše Anica, Jurejevčič Milan. — Podlipa: Košir Terezija. — Podutik: Bostič Ana. — Planina pri Sevnici: Jazbinšek Berta, Rajh Jožica, Sehur Angela, Senica Matilda, Smid Pavla, Romih Miheč, Cverle Vinko, Rezac Franc, Oprešnik Slavko. — Podlipa pri Vrhniki: Košir Doroteja. — Podgrad pri Celju: Klajnshek Stanko. — Podbrezje: Jelencev Ivanka in Anica. — Poljane nad Sk. L.: Oblak Leopold. — Polhov Gradec: Kožub Ana. — Potok pri Zalem logu: Rant Stanko. — Prmskovo pri Kranju: Zaplotnik Milena. — Prmskovo pri L.: Zaletelj Alojzija. — Predošlje: Burger Ana. — Ptuj: Tumpelj Vlado, Sluga Ciril. — Radovljica: Resman Cirilka. — Rečica: Burja Marija. — Ribnica: Jordan Stanka. — Ruše: Robič Rožica in Marica. — St. Rupert: Marenčič Francka, Novak Anica. — Selnica ob Dravi: Hečič Rozika. — Senožeti: Pavšič Milka, Makovec Zofka. — Smederevo: Demšar Ančka. — Smlednik: Oselj Božidar, Jenko Cilka in Jožica, Zore Slavka, Zore Marica, Jenko Marija, Rimsondo Danijela, Božič Stanislav, Zavbi Felika, Jenko Janez. — Slov. Konjice: Tiš France, Mušič Rozika, Soderžnik Edeltruda, Kroneker Danijel, Knoll Gretica. — Stari trg pri Rakeku: Znidarič Dušan. — Stara Fužina: Zupanec Anton. — Stranice: Laznik Jožef. — Stranje pri K.: Potočnik Mihaela. — Škofja Loka: Ambrožič Jerčka, Jelovečan Pavla, Sifer Janez. — Smartno pod Šm. goro: Čizman Marija, Kosec Marija, Kušar Angela. — Smartno pri Litiji: Bratkovič Hinko. — Tepanje: Sirc Stefan, Brečko Josip. — Tišina: Pajžlar Alojz. — Sv. Tomaž: Majcen Jožef. — Tomišelj: Modič Mihaela, Snaj Stelka, Japelj Pavla, Muren Rezi, Susman Francka. — Tržič: Fulič Krista, Zupan Marija. — Tupalje: Cuderman Cirila, Mirko, Slavko in Vinko, Mehle Janez. — Velika Pirešica: Kolšek Marija. — St. Vid n. Lj.: Strukelj Ivanka, Jeraj Hilda, Strukelj Ančka, Jošt Dimitrij, Cepeljnik Marinka, Terselič Vekoslava, Novak Stefi, Mrak Dora, Igljič Julka, Bozovičeva Ivana. — Vrhnika: Seliškar Franc, Oblak Janko, Caserman Andrej, Uršič Branko, Hren Janez. — Zasip: Kalan Ivan, Kokalj Francka, Zupanec Ana, Lukman Andrej, Svetina Francka, Fülle Milana, Zupan Mimi, Janša Cilka, Remic Ivanka, Zupan Ludvik, Kalan Ivan, Vidie Tončka, Terseglav Mirko, Pavlič Franček, Sorl Cilka, Spoljer Mici, Dovčan Ivan, Ambrožič Slavka, Zupan Francka, Slivnik Jaka, Pavlič Terezija Jesenski Albert. — Zagorje ob Savi: Nollmal Stana. — Zidani most: Dremelj Edvard. — Zelimlje: Kramer Ana in Janez. — Ziri: Strlič Franca.

Po sklepu došli: pet ungank so rešili:

Borovnica: Petkovšek Ana. — Britof pri Kr.: Zabret Cvetka. — Bukovica: Kalan Tone, Pintar Jože, Sifer Janez, Golob Vinko, Dolenc Marijan, Pernelj Jože, Oman Franc, Fink Jelka, Kalan Julka, Pintar Stanka, Rihtaršič Majda, Leben Minka, Benedič Marija, Tavčar Francka, Štibelj Francka, Benedetič Stanko. — Dobrova pri Ljubljani: Jankovič Marijanca, Clemente Nada.

Gorje: Pristov Silva.

St. Janž: Markovič Marijan.

Kostanjevica: Božič Franc. — Kranj: Likozar Martin. — Kropa: Kržišnik Ivo. — Krško: Sajevice Rudi.

Laporje: Stimec Alojz. — Ljubljana: Podvršič Majda in Marijan, Drobnič Lenčica, Leonardič Francka, Javornik Marija, Mehle J. in M., Modič M., Grčar J., Pavlovič Antonija, Pauer Ksenija. — Loče pri Poljč.: Zuvaj Franc, Petelinšek Ana, Kuhar Boris, Lovrenčič Ludvik, Podbukovešek Franc, Ratej Pavla, Mejavšek Drago, Rezgovšek Franc, Gaberček Nada, Kolar Stanko, Guncelj Alojzija, Stumpf Mihaela, Tavžar Marija, Cenc Jožef, Prah Micika, Kranjc Regina, Pirš Milan, Kováč Milan, Lah Marija, Razboršek Roza. — Logatec: Schmidt Igor.

Mežica: Grauf Jože, Brundula Sonja.

Notranje gorice: Pešec Marija. — Novo mesto: Logar Gorazd, Tatjana, Alenčica.

Poljsnik: Vozel Jože in Ivan. — Prevalje: Rudolf Mimica.

Radovljica: Robič Boris. — Raka: Skrjanc Vida, Gorenc Martin, Ivanka in Marica. — Rake: Batišič Silvo. — St. Rupert: Gričar Ani.

Sevnica: Jančič Milan, Santelj Majda, Dečman Slavko, Turk Marjetka, Imperl Helena, Bevc Danica, Zvegljč Marica, Šibilja Franc, Kladnik Inka. — Stogrovec: Knödl Jožefa, Holer Marija, Reiter Ivana, Kroat Marija, Breznik Barica.

Senčur: Zorman Francka. — Škofja Loka: Lipovac Ivana. — Smartno pri Kr.: Vrhovnik Ivana. — St. Vid n. Lj.: Mrhar Jožica.

Beštive štirih ungank je poslalo prepozno še 24 reševalcev.

Več reševalcev ni navedlo imena oziroma kraja. Enemu se je zgodilo to ponovno; ta toži v nepodpisanem pismu, da se ga rada smola drži.

Izrečani so bili: Vodopivec Metod, Ljubljana, Bežigrad; Koželj Tončka, Stranje; Markelj Marija, Bled; Slavič Marijan, St. Vid n. Lj.; Belc Ivan, Rožni dol; Kosmač Jože, Moravče; Gorjup Milan, Slovenske Konjice; Jesenko Marica, Drenov grič; Kmetec Angela, Črešnjavec; Novak Ana, Ježica; Potočnik Marija, Slovenj Gradec; Silc Terezija, Gradac; Holer Marija, Stogrovec.

Opomba: Na mnoga vprašanja naznanjamo, da stane vezan »Vrtec« s tremi pripadajočimi vezanimi knjigami 55 din.